Št. 295 Poštnina plačana v gotovini (Tassa corrisposta in posta) | V Trstu, v četrtek 17. decembra 1925. | Posamezna številka 20 cent. | Letnik L

EDINOST

Izhaja izvzemši ponedeljek, vsak dan zjutraj. Uredništvo: ulica sv. Frančiška Asiškega št. 20, I. nadstropje. Dopisi naj se pošiljajo uredništvu. Nefrankirana pisma se ne sprejemajo, rokopisi se ne vračajo. — Odgovorni urednik: Prof. F. Poric. Lastnik tiskarna Edinost. Tisk tiskarne Edinost. Naročnina znaša za mesec L 7.—; 3 mesece L 19.50; pol leta L 32.— in celo leto L 60.—. Za inozemstvo mesečno 5 lir več. — Telefon uredništva in uprave št. 11-57.

Posamezne številke v Trstu in okolici po 20 cent. — Oglasi se računajo v širokosti ene kolone (72 mm.) — Oglasi trgovcev in obrtnikov mm po 50 cent. osmrtnice, zahvale, poslanice in vabila po L 1.20, oglasi denarnih zavodov mm po L 2.—. Mali oglasi po 30 cent. beseda, najmanj pa L 3.—. Oglasi naročnina in reklamacije se pošiljajo izključno upravi Edinosti, v Trstu, ulica sv. Frančiška Asiškega štev. 20, I nad. — Telefon uredništva in uprave 11-57.

Novi zakon o socijalnem zavarovanju

Znano je, da se v Italiji bije že dolgo let boj za bolniško zavarovanje delavstva. Zlasti sedanja vlada je ponovno izrazila svojo odločno voljo, da uredi to važno socijalno vprašanje, katero je bilo že skoro v vseh evropskih državah več ali manj srečno rešeno, tudi v prilog italijanskega delovnega ljudstva. Ta potreba se je posebno začela čutiti po aneksiji naših pokrajin k Italiji, in to radi tega, ker smo tu imeli skrbno izpeljano zakonodajo o zavarovanju delavstva, za slučaj bolezni, nezgod itd., dočim se je slična zakonodaja pogrešala v starih pokrajinah.

Sedaj pa je izšel kr. odlok-zakon, objavljen v «Gazzetta Ufficiale» od 12. t. m., kateri odpravlja vse doslej veljavne zakonske določbe izpod prejšnje vlade in uvaja nove določbe za naše dežele. Te določbe stesnjujejo znatno dosedanje koristi, ki so jih imeli delavci od zavarovalnic za nezgode in bolezni. Le glede zavarovanja za starost in onemoglost utegne novi zakon pomeniti korak naprej, v kolikor se uvajajo določbe, ki so veljale do sedaj le za stare pokrajine. Odpravlja pa se pokojninsko zavarovanje, v kolikor je bilo v veljavi po zakonu iz l. 1906.

V prehodnih določbah vsebuje novi zakon predpise o novih oblikah zavarovanja delavstva in uradništva, in sicer samo za one, ki so bili že po prejšnjih določbah podvrženi zavarovanju. Zavarovanec za slučaj bolezni bo imel z dnem 1. marca, ko stopi novi odlok v veljavo, sledeče pravice: 1.) brezplačna zdravniška in porodniška pomoč in dobava zdravil; 2) podpora v času bolezni od petega dneva, ko se uradno ugotovi obstoj bolezni, v znesku polovične dnine, od katere so se plačevali prispevki. To podporo bo prejemal bolnik največ skozi 26 tednov; 3.) porodnice bodo dobivale podporo za dobo štirih tednov; 4.) v slučaju smrti zavarovanca dobijo drugi zakonec in mladoletni otroci podporo v višini 20 dnin.

S temi določbami je odpravljena marsikatera ugodnost, ki so je bili deležni delavci po prejšnjem zakonu. Naj navedemo nekatere. Bolniška podpora se plačuje po starem že od 2 dneva bolezni in po potrebi za dobo enega celega leta. Ta podpora je znašala do 65% dnine. Porodnice so uživale 6 tednov podpore in razen tega še nagrado za dojenje za dobo 12 tednov. Na podlagi novele iz l. 1917 je bila deležna vsa družina zavarovanca brezplačne zdravniške pomoči s pravico do zdravil.

Iz tega je razvidno, kako silno bodo po novih določbah skrčene ugodnosti tega zavarovanja, ki je ena izmed največjih socijalnih pridobitev modernega časa.

Zavarovanje bodo opravljale posebne okrožne blagajne. Le v izjemnih slučajih utegne minister za narodno gospodarstvo poveriti zavarovanje podpornim društvom, oziroma skladom po tvornicah in podjetjih, ako imajo taka društva nad 500 članov. Te ustanove bodo v takih slučajih priznane kot juridične osebe.

Prispevki bodo znašali do 4% tedenskega zaslužka, ki ne presega 20 lir na dan. Polovico bodo plačevali delavci, polovico gospodarji. Vsaka bolniška blagajna bo imela upravni svet, ki bo imenovan od vlade in bo sestavljen iz 3 gospodarjev, 3 delavcev in 3 oseb-strokovnjakov na polju socijalnega zavarovanja, doma v dotičnih krajih. Predsednik se imenuje izmed teh treh poslednjih članov.

Vse bolniške blagajne bodo združene v zvezo za celo Julijsko Krajino z Zadrom. Dovoljeno bo zavarovati za slučaj bolezni pri teh blagajnah tudi osebe, ki niso po tem zakonu podvržene obveznemu zavarovanju. Važna je dalje določba, s katero se odpravlja dosedanje zavarovanje za slučaj nezgod in tozadevni zavod, ki obstoja v Trstu že kakih 40 let. To zavarovanje se odpravi že s 1. januarja 1926. Zraven tega določa novi zakon, da delavstvo ne bo več imelo, kakor doslej, pravice do podpore, oz. odškodnine pri bolniških blagajnah v slučaju nezgode na delu, kakor je veljalo do sedaj za prve štiri tedne nezmožnosti za delo.

To so silno važni ukrepi, kateri bodo globoko posegali v socijalno življenje našega ljudstva, ker bo brez dvoma občutno zadet gmotni položaj delavstva. Poleg splošne draginje naj omenimo tu usodno podraženje vseh zdravil. Na drugi strani pa bodo posebno obremenjene občinske blagajne, ker bodo morale nadomeščati odpravljeno družinsko zavarovanje.

Spričo važnosti vprašanja se bomo z novim zakonom bavili podrobneje, ko nam bodo znani vtisi, ki jih napravijo njega določbe na prizadete.

Interesanten proces v Zagrebu

ZAGREB, 16. Včeraj je bila pred sodiščem sodna razprava v zadevi gledališkega tajnika Josipa Kulundžića, ki ga je tožil «Obzorov» kritik Vladimir Lunaček, ker je pisal v gledališkem listu «Hrvatska pozornica», da je Lunaček budalo in histerik. Sodišče je obsodilo Kulundžića na tri tedne zapora in 1000 Din globe. Kulundžić je vložil proti razsodbi priziv.

Naraščanje brezposelnosti na Poljskem

VARŠAVA, 16. Število brezposelnih na Poljskem se v zadnjem času zelo množi. Sedaj je registriranih 261.800 brezposelnih.

Popolari ustanovijo novo stranko?

Seja senata in zbornice - Lov na komuniste v Neapelju - Aretacija policijskega komisarja v Padovi

RIM, 16. Vodstvo popolarske stranke je včeraj popoldne nadaljevalo svoja posvetovanja ter imenovalo začasni odbor, ki bo vodil strankine posle. Čeravno ne objavljajo popolari običajnih poročil o svojem posvetovanju, je neka agencija doznala od članov popolarskega vodstva, da so popolari na včerajšnjem posvetovanju sklenili ustanovitev nove stranke. Njen program bi tvoril nekak kompromis med nacijonalnim centrumom in popolarsko stranko. Medtem ko nacijonalni katoličani javno podpirajo vlado in fašizem, bi se nova stranka omejila le na priznavanje dovršenega dejstva in bi temu primerno usmerila svoje delovanje. Nova stranka si bi osvojila od stare popolarske stranke oni del programa, ki ga ni dosedaj uresničila fašistovska vlada, ter ga prilagodila novim političnim razmeram in potrebam katoliških delavskih množic, kojih zastopnica bi bila ta stranka. Seveda ne bodo vanjo sprejeti stari popolarski politiki.

RIM, 16. Poslanska zbornica je na današnji seji razpravljala o zakonskem načrtu za izvršitev washingtonskega dogovora, ki je bil sklenjen dne 14. novembra 1925 med Italijo in Zedinjenimi državami v svrho konsolidacije italijanskega vojnega dolga.

V senatu se je nadaljevala razprava o tiskovnem zakonskem načrtu.

NEAPELJ, 16. Policijski oddelki so danes izvršili hišne preiskave pri komunističnih pristaših in zasegli veliko propagandnega gradiva. Ob tej priliki je bilo aretiranih 13 komunistov. Odvedeni so bili s kamijonom v zapore.

PADOVA, 16. Na podlagi izdane tiralice je bil aretiran policijski komisar cav. dr. Adolfo Ferrari iz Turina. Cav. Ferrari je bil načelnik oddelka policijskih agentov in je izdal proti denarni odškodnini dovoljenje za otvoritev tajne igralnice. Ravnotako je zagotovil nekim osebam, da bo proti odškodnini poskrbel za otvoritev zloglasnih hiš, ki so bile zatvorjene radi razpečavanja kokaina. Ko je kvestor zvedel za te kupčije, je uvedel proti dr. Ferrariju preiskavo ter ga dal aretirati.

Fašisti izgnali z Reke poslanca Priolo

REKA, 16. Bivši legijonar in poslanec za okraj Reggio Calabria odvetnik Antonio Priolo je prispel včeraj na Reko. Skupina fašistov ga je ustavila na ulici ter ga vprašala pojasnila glede njegovega prihoda na Reko. Poslanec Priolo jim ni mogel dati zadovoljivega odgovora. Raditega so mu fašisti nasvetovali, da takoj zapusti mesto. Poslanec dr. Priolo se je danes odpeljal z Reke s prvim vlakom.

Nitti odpuščen iz profesorske službe

RIM, 16. «Idea Nazionale» objavlja: Glasom verodostojnih vesti bo profesor Francesco Saverio Nitti v kratkem izbrisan iz seznama italijanskih univerzitetnih profesorjev.

Jugoslovenska narodna skupščina odgodena

Dr. Lukinić se ne izroči sodišču

BEOGRAD, 16. (Izv.) Današnja seja narodne skupščine se je začela ob 11 uri in pol. Po otvoritvi seje je prometni minister predložil skupščini osnutek zakona o ureditvi svobodne rečne plovbe, s čemer se obenem likvidira tudi vprašanje Brodarskega sindikata.

Nato je predsednik skupščine Trifković odgovarjal poslancu SLS Smodeju, ki je protestiral proti izjavam predsednika jugoslovenske delegacije na interparlamentarni konferenci v Washingtonu, kjer je označil Slovence kot narodno manjšino. Trifković je odgovoril, da so Slovenci enakopravni z ostalimi deli jugoslovenskega naroda in da ni bilo v jugoslovenski delegaciji za interparlamentarno konferenco nobenega Slovenca radi tega, ker je bila delegacija izvoljena v parlamentu potom glasovanja in ni bil samo radi slučajnega razmerja izvoljen v isto noben Slovenec. Poslanec Smodej se s tem odgovorom ni zadovoljil in je v svojem odgovoru označil radikale kot brezobzirne in brez morale, kar je izzvalo v skupščini burne prizore.

Sledila je za tem raprava o poročilu anketnega odbora o Lukinićevi aferi. Kot prvi je tu govoril radičevec dr. Perner, ki je izjavil, da bo njegova stranka glasovala proti izročitvi Lukinića sodišču, medtem ko sta davidovičevec Pečić in zemljeradnik Moskovljević v imenu svojih strank izjavila, da bosta glasovala za izročitev.

S tem je bila dopoldanska seja zaključena.

Na popoldanski seji je nastopil kot prvi govornik prometni minister Radojević in obrazložil nujnost svojega predloga za ureditev svobodne rečne plovbe, nakar se je skupščina izrekla za nujnost in je bil takoj izvoljen 21 članski parlamentarni odbor za proučitev tega predloga.

Nato je sledila razprava o Lukinićevi aferi, tekom katere sta govorila še poslanec SDS Popović in končno radikal Žujević. Sledilo je nato tajno glasovanje glede izročitve bivšega justičnega ministra Lukinića sodišču, na katerem se je 223 poslancev izreklo proti izročitvi. Za izročitev je bilo oddanih le 128 glasov. Trifković je nato objavil, da je bil sprejet predlog, da se dr. Lukinić ne izroči sodišču.

Pred zaključitvijo seje je predsednik Trifković naznanil, da se z ozirom na bližajoče se katoliške in pravoslavne božične praznike in ker se morajo v finančnem odboru proučiti nekateri zakonski načrti odgodijo seje narodne skupščine do 29. januarja 1926. Na tem prihodnjem zasedanju pride na vrsto razprava o zakonskem predlogu za osnovanje Obrtne banke.

Za štedenje v državni upravi

BEOGRAD, 16. (Izv.) Med popoldansko sejo nar. skupščine se je vršila seja ministrskega sveta, na katerem se je razpravljalo o izenačenju neposrednih davkov. Božični odmor parlamenta bodo ministri uporabili za reorganizacijo svojih resorov in za uvedbo štedenja v vseh ministrstvih. V tej smeri obstoja formalen sklep finančnega odbora in je danes predsednik tega odbora poslal vsem ministrom pismo, v katerem jih obvešča, da je finančni odbor na svoji seji od 9. decembra sprejel v svrho štedenja 2 odločbi in sicer: 1) da se izvede največja redukcija kreditov v osebnih izdatkih in 2.) da se enako zmanjšajo izredni materijalni izdatki, posebno pa oni, ki se nanašajo na investicijska dela itd.

Nemške reparacije Jugoslaviji.

BEOGRAD, 16. (Izv.) Na večerni seji ministrskega sveta se je razpravljalo o prejemu jugoslovenskih reparacij iz Nemčije. Seji je prisostvoval tudi šef oddelka za izvrševanje narodnih pogodb dr. Rybář. Razen onih 33 milijonov zlatih mark, ki so določeni po takozvanem berlinskem načrtu za to leto, bo Jugoslavija dobila povrhu še 16 milijonov zlatih mark.

Zadoščenje na Bolgarskem

radi pravoreka Društva narodov v konfliktu z Grško

SOFIJA, 16. Ministrski predsednik je danes javil poslanski zbornici razsodbo Sveta Društva narodov v grško-bolgarskem sporu. Poudarjal je veliko važnost te pomoči Društva narodov, ki ne tvori samo razsodbo v vprašanju sistematizacije odnošajev med dvema državama, temveč je ta izrek tudi svetovne važnosti.

«Izrek Društva narodov», je izjavil min. predsednik, «dokazuje, kako je bila vsa bolgarska politika tekom zadnjih dveh let usmerjena v povsem miroljubne namene. Upamo, da bodo balkanski narodi umeli nauk, ki ga dajajo zadnji dogodki in spoznali uvidevnost Društva narodov, ki hoče ustvariti med balkanskimi državami miroljubne odnošaje, ki naj imajo svoj temelj v medsebojnem spoštovanju.

Izrazil je nato svoje priznanje in zahvalo Društvu narodov in preiskovalni komisiji, ki je zastavila vse svoje moči, da je prišlo do pravične razsodbe.

Izjave ministrskega predsednika je zbornica sprejela z burnim odobravanjem. Odobrila je nato resolucijo, s katero izraža svojo zahvalo Društvu narodov.

Čičerinove izjave novinarjem

Rusija ne zaupa Društvu narodov in locarnskim dogovorom

PARIZ, 16. Čičerin je sprejel zastopnike tiska, katerim je izjavil, da je zelo zadovoljen z uspehi pogovorov, ki jih je imel z voditelji francoske politike in z velikim številom drugih političnih osebnosti.

«Francija in Rusija», je rekel, «stoje na pragu pogajanj. Pogajanja prav gotovo ne bodo lahka, a imamo upanje, da bodo privedla do razveseljivih rezultatov.» Čičerin je izjavil, da je konstatiral, da je francosko javno mnenje sedaj vse drugače razpoloženo napram Rusiji, ki ni nikaka nasprotnica svetovnega miru. Poudarjal je, da tvori baš želja po miru, želja da pride do konsolidacije vseobčega miru, glavni temelj ruski politiki.

K koncu je Čičerin še izjavil, da ne zaupa Društvu narodov in locarnskim dogovorom ter izrazil željo, da bi prišlo čimprej do direktnega sporazuma med Rusijo in drugimi državami.

Rusko-norveška trgovinska pogodba podpisana

MOSKVA, 16. Litvinov in norveški poslanik v Moskvi sta včeraj podpisala trgovinsko pogodbo med ZSSR in Norveško.

Zasedanje Sveta Društva narodov

ŽENEVA, 16. Na včerajšnji popoldanski seji Sveta Društva narodov je poročal Hymans o sklicanju pripravljalnega odbora za mednarodno gospodarsko konferenco. Poročilo predlaga, naj se pripravljalni odbor ne sestavi iz zastopnikov vlad, temveč iz strokovnjakov. Nato je imel Svet tajno sejo, da sliši poročilo odbora trojice o mosulskem vprašanju. To poročilo vsebuje končnoveljavno odločitev v mosulskem vprašanju, in sicer v angleškem smislu. Svet bo odločitev o mosulskem vprašanju danes dopoldne v javni seji potrdil in danes popoldne na svoji zadnji seji rešil še ostalo delo sedanjega zasedanja.

Turški minister za javna dela umrl

ANGORA, 16. Minister za javna dela Sulejman Siri beg je umrl.

Nova kriza v francoski vladi?

Paul Doumer bodoči finančni minister?

PARIZ, 16. Finančni odbor poslanske zbornice je na sinočnji seji s 125 proti 6 glasovom odklonil sanacijski načrt finančnega ministra Loucheurja z izjemo njegovega predloga glede poostritve kazni za one, ki se izogibljejo plačevanju davkov. Razprava je bila dolga in živahna ter so zlasti socijalisti ostro kritizirali Loucheurjeve načrte.

Kakor znano, so Loucheurjevi načrti naleteli na oster odpor parlamentarnih strank mnogih industrijalcev in trgovcev ter široke javnosti.

Takoj po glasovanju v finančnem odboru je obiskal Loucheur ministrskega predsednika Brianda, s katerim je imel v prisotnosti Painlevéja daljši razgovor.

Na današnji seji ministrskega sveta je bil finančni minister Loucheur pooblaščen, naj poizve pri predsedniku in generalnemu poročevalcu finančnega odbora, ako hoče sodelovati z vlado in naj skuša najti formulo, ki bi omogočila praktično sodelovanje glede finančnih načrtov.

Loucheur je v smislu včerajšnjega sklepa ministrskega sveta sporočil predsedniku finančnega odbora željo vlade, da bi odbor našel formulo za praktično sodelovanje z vlado glede finančnih načrtov, obenem pa je še pred sestankom odbora poslal ministrskemu predsedniku Briandu pismo, v katerem mu sporoča svojo demisijo.

Sinoči se je sestal finančni odbor pod predsedstvom Mallvyja k seji, na kateri je bilo po kratki toda živahni debati soglasno sklenjeno, da vztraja odbor pri svojih včerajšnjih sklepih, ki jih ne more spremeniti v nobeni točki.

Po seji sta obiskala predsednik in generalni poročevalec finančnega odbora ministrskega predsednika Brianda in sta ga obvestila o ponovnem sklepu odbora. Istočasno sta ga zagotovila, da sklep v nobenem oziru ni naperjen proti njemu. Pozno zvečer je pozval Briand k sebi odstopivšega finančnega ministra, s katerim je imel daljši razgovor.

PARIZ, 16. Agencija «Havas» poroča: Akoravno se še Briand ni odločil glede imenovanja novega finančnega ministra, sodi, da namerava ministrski predsednik pozvati Paula Doumerja k sodelovanju. V vladi Poul Doumer je imel sinoči dolg pogovor z Briandom, ki bo o uspehu tega pogovora poročal na današnji seji ministrskega sveta. Možno je, da bo imenovanje Doumerja za novega finančnega ministra še danes objavljeno.

Stanje francoske zakladnice

PARIZ, 16. Agencija «Havas» poroča o položaju državne zakladnice in javlja, da je bilo od 6 milijard frankov, katerih emisija je bila dovoljena s strani parlamenta dne 4. decembra, dvignjenih šele 425 milijonov, tako da je še na razpolago 5 milijard in pol. Pri tem pa je treba poudariti, da je v omenjeni dobi morala zakladnica izpolniti svoje dolžnosti glede zapadlosti kratkoročnih obveznic od 8. novembra 1925.

Druzi vdrli v Damask

Srdite pouilčni boji s francoskimi oddelki

PARIZ, 16. Dogodki v Siriji postajajo čimbolj kritični. «Matin» je prejel iz Jeruzalema vest, da so Druzi včeraj zjutraj izvršili srdit napad na Damask, a so bili od Francozov odbiti. Na večer so Druzi z ojačenimi oddelki ponovno navalili na obmestne postojanke ter se jim je posrečilo zavzeti predmestje Shagur, kjer se boji še vedno nadaljujejo. «Daily Mail» poroča iz Beiroutha, da je bila tekom zadnjih dveh dni železniška proga, ki veže Beyrouth z Damaskom, mestoma porušena.

Nemčija in Rusija povabljeni

na razprave Društva narodov za razorožitev

BERLIN, 16. Wolffov dopisni urad javlja: Nemška vlada je prejela od predsednika Društva narodov povabilo za soudeležbo na sejah komisije, ki pripravlja materijal za prihodnjo konferenco za razorožitev. Zasedanje te komisije, na katero so bile povabljene tudi sovjetska Rusija in Združene države, se bo začelo 15. februarja 1926.

Reševanje nemške vladne krize

BERLIN, 16. Prizadevanja demokrata dr. Kocha, ki je prevzel nalogo sestaviti vlado na podlagi velike koalicije, se splošno presoja zelo skeptično. Vendar pa smatrajo vsi krogi, da se mora vlada čimprej sestaviti, ker postajajo socijalne krize v zvezi z gospodarskimi vedno večje. Ker so se pogajanja državnih železnic z železničarji glede zvišanja plač prekinila, se pričakuje, da se bo položaj še bolj poostril.

Dramatičen prizor pred preiskovalnim sodnikom

SARREQUEMINES, 16. Bliskovit dramatičen prizor se je včeraj zjutraj odigral v uradu preiskovalnega sodnika, ki je zasliševal nekega mladega človeka, obdolženega zlorabe zaupanja. Obdolženec je tekom zasliševanja nenadoma izvlekel samokres in ustrelil na tožitelja; v naglici pa ni prav ciljal in zadel dekana odvetnikov, g. Anjarda, ki je v hipu izdihnil. Zločinec je oddal nato še par strelov, izpil strup iz neke stekleničice, skočil na okno in se vrgel na cesto. Padel je iz drugega nadstropja in ostal na mestu mrtev.

Pred odločitvijo na kitajskem bojišču?

SHANGAJ, 16. Po vesteh iz japonskega vira se je včeraj popoldne vnela bitka v sektorju Bey Ci Pon, ki je 50 km oddaljen od Mukdena. Izid te bitke bo najbrže odločil o usodi Ciang Tso Lina.

Močan potres v Perziji

BERLIN, 16. «Berliner Tageblatt» poroča iz Teherana: V pokrajini Chorasan je močan potres uničil mnogo poslopij. Tudi brzojavni urad je uničen. Dve vasi sta bili popolnoma opustošeni. K sreči število mrtvih in ranjenih ni veliko, ker je moglo prebivalstvo še pravočasno zapustiti svoje domove. (Chorasan, t. j. «solnčna dežela», je severnovzhodna pokrajina perzijske države).

Bokser Battling Siki — umorjen

NEW-YORK, 16. Znanega bokserja, črnca Battling Sikija, kateri je premagal v Parizu Charpentiera, so našli včeraj umorjenega v neki new-yorški ulici. Policija je ugotovila, da je podlegel neznanim napadalcem, ker so na njegovem truplu našli polno ran, povzročenih od bodal in krogelj iz samokresa. Policija zasleduje storilce.

Radić o duševni skupnosti Srbov, Hrvatov in Slovencev

Omenili smo že, da je imel St. Radić v Mariboru dva velika govora. Enega smo objavili v izvodu včeraj, danes pa naj sledijo glavne misli govora, ki ga je imel St. Radić na javnem shodu preteklo nedeljo. Radić je govoril večinoma o kulturnih odnošajih med Srbi, Hrvati in Slovenci. V svojem govoru je rekel v glavnem sledeče:

Mislim, da na svetu ni bolj veličastne stvari, kakor je misel, da ta čas, ko smo tu zbrani, gre deca v cerkev in iz cerkve. Ta deca je bila včeraj v šoli. V naši državi je 100.000 otrok. V Sloveniji je malokatero [illegible] šole na Hrvatskem ni tako dobro, v Srbiji pa je še slabše. Tam so cele županije, kjer otroci malo ali pa sploh nič ne pohajajo v šolo. Vidite, da pohajajo otroci v šolo, je zasluga demokratične politične orijentacije v svetu. Velika stvar je to, da deca 6—7 let pride v šolo. Samo to dejstvo, da je demokracija to dosegla, je že njena večna zasluga. Ni pa še do danes ustvarila osnove, po katerem duhu se bo učila deca v šoli. Temeljne stvari še niso rešene: *Ali mora biti vera v šoli ali ne.*

Zakaj to vprašanje ne morejo rešiti politiki, temveč le poštenjaki. Poštenje je božanstvo, je solnce in poštenje je morala.

Vse vere so v svojem temelju moralne. Budizem je moralen, mohamedanska vera je moralna, nad vsemi verami pa je krščanstvo. Kmet živi najbolj moralno, ker živi normalno, ker se z roso umiva, veter ali pa solnce ga brise. Ta naturni človek se čudi vprašanju, ali spada vera v krščanski državi v šolo ali ne. Radi tega vprašanja so bili veliki boji v Avstriji in Franciji, cele meščanske vojske. Prišlo je do tega, da je rimski papež v Franciji jačji od republike, ker je šla republika v tem vprašanju napačno pot. Francoski svobodomiselci so imeli prav, da so branili svobodo znanosti, napačno pa je bilo, da so zahtevali, da vera ne spada v šolo.

Angleži in Amerikanci, ki so to vprašanje pravilno rešili, živijo normalno in moralno. Tudi pri nas imamo to vprašanje. Za koga? Samo za bedake! Zato je največja goljufija pripovedovati, da je vera pri nas v nevarnosti.

Kot predsednik HSS in kot prosvetni minister rečem za našo stranko in za vladno koalicijo, da za vso državo ni vprašanja, hočemo ali nočemo biti krščanska država. Zato je največja neumnost, da pišejo novine, da je vera v nevarnosti. V nevarnosti so samo nekateri mandati.

Druga stvar je vprašanje narodnega jezika v ljudski šoli.

Veste, kako je prišlo do tega, da se učimo srbski? Ker smo od nekdaj tako pametni. — Zrinjski je pisal v cirilici. Če vidimo cirilico, ne vidimo v tem srbski jezik. Če pa znaš cirilico, dodaš še par črk, pa čitaš tudi rusko in tudi bolgarsko, s katerimi tudi še pridemo skupaj. Zmagala je misel, da mora biti v osnovnih šolah srbo-hrvaščina učni jezik. To je en jezik, ne samo za filologa, ampak tudi dejansko. Če štokavec vpraša kajkavca, ga razume, iste besede rabita in tudi Slovenec ima iste: voziti, hoditi, vino piti, jesti. Vsi bi se razumeli, samo če bi se hoteli. Če bi hotel Hrvat ali Srb poslušati Slovenca le pet do deset minut, pol ure, bi ga razumel.

Kaj delajo Francozi, največji centralisti? Ako bi se vsi francoski dialekti uveljavili, kakšen bi bil državni jezik? Rezultat tekom časa je ta: Vsak se mora učiti književnega jezika, ki je postal jezik cele Evrope.

Za Italijane veste, kakšni centralisti so. A italijanski dialekti so med seboj tako različni, kakor slovanski jeziki niso. Pri nas je odločeno, da se mora deca učiti in govoriti v dijalektu. Slovenci morajo konsekventno nastopati kot Slovenci, Hrvati kot Hrvati, Srbi kot Srbi. Noben Slovenec ne sme ničesar učiniti, česar ne more učiniti Srb. Slovenski jezik kot jezik je popolnoma enakovreden, je državni jezik. Vas je 1 milijon, Srbov in Hrvatov je 9 do 10 milijonov. Zato ni mogoče, da bi vsak Srb ali Hrvat govoril slovensko, toda

uradnik, ki pride v Slovenijo, mora razumeti slovensko, da lahko občuje z ljudstvom. Državnega jezika se morajo Hrvati, Srbi in Slovenci v srednji šoli temeljito naučiti. Tudi v ljudskih šolah se ga morajo toliko naučiti, da razumejo. Ne gramatike, ampak 100 do 200 besed, ki so različne in ki se rabijo v življenju. Sami se bodo čudili, kako so bili neumni, da se niso razumeli. Drugih jezikov se učite leta in leta, pa jih še ne znate.

Vprašanje vseučilišč je bilo v Avstriji narodno in politično vprašanje. Vsi Slovenci razven 50.000 Slovencev v Benečiji so bili tedaj v Avstriji in slovenski narod je imel pravico, da pride do svojega vseučilišča. In prišlo je. Počasi sicer, ker se je to vprašanje v Avstriji reševalo silno počasi Vidite, vprašanje vseučilišča je bilo nacionalno in politično. Enako se je postopalo tudi pri nas. In iz političnih vzrokov je bilo ustanovljenih pet vseučilišč: v Skoplju, Subotici, Beogradu, Ljubljani in Zagrebu.

Investicije v proračunu prosvetnega ministrstva znašajo 124 milijonov. Od teh gre 99 milijonov za vseučilišča, 21 milijonov za srednje šole, za osnovno šolstvo pa samo 3 milijone. Tako gradimo piramido narobe, ki se mora porušiti. Ko sem postal minister in videl vse to, sem sklenil, da to mora biti drugače. Bil sem odkrit in dejal sem:

Najboljša medicinska fakulteta je v Zagrebu. Ta naj se zato čimbolj izpopolni in ostane v Zagrebu. Tehnika? Katera bo najboljša, ta bo ostala. Agrikultura je najboljša v Zagrebu. Zato tu ostane. Mislil sem na to in sem rekel Pašiću: Mi moramo imeti eno vseučilišče, ki bo imelo popolnoma urejene fakultete v Zagrebu, Beogradu in Ljubljani.

Nobeno vseučilišče se ne bo ukinilo. Vsa naj se razvijajo tako, da vsa tri vseučilišča predstavljajo eno dostojno vseučilišče.

Vse se spopolni. Toda ne tako, da bi bila Slovenija zase država, Hrvatska zase, Srbija zase, ampak da bodo vse ena prosvetna federacija, federacija za edinstvo duha Vidite na pr.: Montanistika, katero imamo v Ljubljani, se naj razvije v najboljšo rudarsko šolo v Evropi. To vprašanje moramo vzeti tako, kakor je. Kar se tiče finančne strani, je tu lahko braniti čisto slovensko stališče. Za štiri poslovne mesece se je za beograjsko vseučilišče potrošilo 17 in pol milijonov dinarjev, za zagrebško 10 in pol, za ljubljansko pa celih 2 in pol milijona dinarjev.

Slovenskemu vseučilišču v Ljubljani, ne samo, da ne preti nobena nevarnost, ampak bo doživelo v drugi obliki popoln razvoj; morda bo vseučilišče, ki bo tam obstojalo, reprezentanca vse naše znanosti.

Kadar dete dovrši ljudsko šolo, je staro deset let in ni za obrt, ako ne gre v srednjo šolo. Doba od 10. do 13. leta je odločilna, to uvideva tudi naš program. V tej dobi se nauči otrok delati in bo celo življenje delal, če se bo naučil to sedaj. Ta tri leta so tudi za jezik najvažnejša. Uvesti hočem, da bo vsako dete v celi državi imelo priliko, da se temeljito nauči ali obrti ali poljedelstva, poleg tega pa tudi jezika. Učilo se bo rusko, nemško, češko in angleško. V katerih krajih nemško ali angleško, to bomo videli. Ne sme biti našega človeka, ki ne zna rusko. Narod, ki ne najde pota v svoj ocean, ta ne obstane. Naš ocean je slovanstvo, ki ga brez Rusije ni. Naučil se boš rusko toliko, da se razumeš.

Rusi so izdajali sijajne knjige in silno cene za malega človeka. Vsa glavna dela angleška, nemška, japonska, indijska se iz rokopisov prevajajo na rusko. Kdor zna rusko, ima vstop v vse literature, v vso znanost.

V drugem delu svojega govora je razpravljal Radić o pomenu kmeta za civilizacijo. Svoja izvajanja je približno tako-le zaključil:

Jaz sem pred dvema letoma pričel organizirati narod. Mislili so, da moje delo preprečijo, če me proglase za antikrista. Še danes velja škofovo povelje, da se me s prižnic proglasi za antikrista. Ko pa so me žene na vasi videle, so se smejale: kakšen antikrist. Škof je mislil, da se da z okrožnico rešiti seljaško gibanje.

Velikanska zmota, ker naše gibanje je pregloboko. Mi nadaljujemo tam, kjer je krščanstvo okoli leta 300. nehalo, ko je sklenilo pogodbo z vladujočimi sloji. Tedaj je krščanstvo katakomb prenehalo in mi obnavljamo zopet njegov duh. Naše gibanje ima zato svetovni pomen in zlasti, ker sloni na pacifistični misli prvih kristijanov.

Vse delo pa mora sloneti na solidarnosti vseh stanov. Kmet je palec, obrtnik in delavec sta kazalca, srednjec je uradnik, mezinec muzikant. Toda samo vsi skupaj smo roka, ki dela in samo vsi skupaj pest, če treba. Nikomur ne bo dobro, če pride v naše roke in kdor bi prestopil našo mejo, bi to spoznal.

Seljak je desna roka, inteligenca so možgani. Toda samo tista inteligenca, ki kaj razume. Naša inteligenca pa je v mnogem podobna kokoši, ko išče mesto, kam da bi se vsedla, da zleže jajce. Ne zna si najti naša inteligenca svojega mesta.

Njeno mesto pa je samo v narodu, iz katerega je izšla in ki preživlja ter ohranjuje vse. Živel narod srbski, hrvatski in slovenski!

Politične vesti

NAČRT KOLONIZACIJE ŽIDOV V SOVJETSKI RUSIJI

Te dni je bila v Moskvi zaključena vseruska konferenca komisije za izvedbo poljedelske kolonizacije Židov za leto 1926.

Komisija je sklenila pred vsem, da olajša pogoje za nepremožne koloniste. Najmanjša gotovina, ki je kolonistom potrebna, da morejo prevzeti zemljišča od sovjetske vlade, je bila s tem sklepom znatno znižana. Kolonisti bodo razdeljeni na štiri skupine. V prvi bodo najrevnejše židovske rodbine, ki jim bo dovoljeno, da imajo v gotovini samo deset rubljev. Vsa oprema, gospodarski inventar in potrebni kapital se jim preskrbi iz kolonizacijskega fonda. Obvezna minimalna gotovina ostalih treh skupin se giblje od 150—500 rubljev za eno družino. Komisija je v načelu pristala na to, da 1/3 židovskih kolonistov dobi zemljo tudi tedaj, ako ne bi sploh imela nikakega kapitala. Izdatke za kolonizacijo siromašnih kolonistov bo nosila židovska kolonizacijska organizacija. Komisija je sklenila ukreniti potrebne mere, da družine, dodeljene poedinim židovskim kolonijam, bodo enake družabne stopnje. V vsaki koloniji bo najmanje 7, a največ 20 rodbin. Kolonijam bo prepuščena popolna svoboda v notranji upravi. Tudi ne bo z ničemer omejena svoboda v izberi gospodarskih načel pri vodstvu kolonizacijske uprave. Nabavljanje gospodarskega orodja in drugih potrebščin za naseljence bo spadalo v delokrog gori imenovane komisije. Seznam novih kolonistov, ki se jim v letu 1926. podeli zemlja, se sestavi in potrdi še v decembru t. l.

V letu 1926. bo koloniziranih z židi 250 tisoč desetin med 10.146 židovskih rodbin. Vsaka družina dobi približno 25 desetin. Na nekaterih krajih je že izmerjenih nad 800 delov za bodoče koloniste. Izmerjenje nadaljnjih delov (do vkupnega števila 10 400) bo dovršeno v najkrajšem času. Večino inventarja in potrebnega orodja dobijo vsi kolonisti brezplačno. Razen tega se bo nudila denarna pomoč 5.500 židovskim rodbinam, ki so se nastanile na pridodeljenem jim zemljišču že v letu 1925.

Izdatki za izvedbo kolonizacijskega načrta za leto 1926 dosegajo svoto 17 milijonov rubljev. Od tega spada na nove koloniste 13 milijonov, v pomoč starim kolonistom 3 milijone, a na organizacijske izdatke 1 milijon zlatih rubljev. Kolonisti sami bodo prispevali sedaj k pokritju teh izdatkov s svoto 245.000 rubljev. Sovjetska vlada je določila v to svrho 1 milijon rubljev. Ostalo potrebno svoto 15,755.000 rubljev imajo pokriti židovske organizacije v inozemstvu.

BOLESTNA VPRAŠANJA SOVJETSKEGA TISKA

Sovjetski novinarji v Moskvi so priredili nedavno v Novinarskem domu večer, na katerem je govoril K. Radek o «Bolestnih vprašanjih sovjetskega tiska». Katera vprašanja smatra K. Radek za bolestna in kako ocenjuje tisk sovjetske Rusije? To vprašanje ne zanima samo novinarjev po poklicu, marveč tudi široke moskovske kroge, posebno pa komunistična društva, tako da je bila dvorana Novinarskega doma povodom tega predavanja nabito polna.

«Bolezen našega tiska — je rekel Radek — se kaže pred vsem na naših čitateljih, katerih interesom naši listi ne zadostujejo. Ne centralni tisk, ne pokrajinski nimata zadostno zvez z masami svojega čitajočega občinstva. To je glavna bolezen našega tiska, ki je razlog nadaljnjim boleznim. Taka bolezen je med drugim objavljanje nepotrebnih informacij iz tujih držav in zapostavljanje vprašanj notranjega življenja. Naša uredništva (t. j. sovjetska) mislijo iz izvestnega razloga, da naše čitatelje zanima predvsem vnanja politika. To je povsem zgrešeno. Vprašanje o prodaji «vodke», dekret o rodbini in zakonskem življenju zanima mase sovjetskih čitateljev znatno bolj nego besede Painlevé-ja ali Chamberlaina v parlamentu, ki jih ne samo čitatelji, marveč tudi mi novinarji — je rekel Radek — ne znamo dovolj točno razlikovati.

Ostro zvenijo strune v tem odgovoru. Tudi osebne. Toda izzvane so od zares nezaslišanega osebnega napada na g. Jopa. Sramota za naš novinarski stan je tem večja spričo dejstva, da niti drugorodni naši nasprotniki nikdar niso v svojih polemikah proti nam padli na tako nižino, da bi v političnem boju izrabljali tudi osebne telesne hibe svojega nasprotnika. Šele naši malolistarski in pučkoprijateljski soplemenjaki se spozabljajo do takih izbruhov surovelosti čustev. In ni to prvikrat, da posegajo v privatno življenje. Dotikali so se že poštenja *družine* slovenskega novinarja. In sedaj zasramujejo novinarja radi njegovega telesnega nedostatka in pa radi njegovega kmetskega izvora. In taki ljudje nam pripovedujejo — o krščanskih načelih, s čimer le profanirajo nauke krščanske vere! Težko je naš narod udarjen z — ljudmi takega kova!

Še o potrebi opozicije

Tisto mnenje, da sta opozicija in kontrola potrebni ter da bi se morala opozicija ustvariti, če bi je ne bilo — je le prazna beseda in ostanek iz tistih časov, ko se je dober državljan naslajal, če je čital poročila o kaki burni seji in prepirih v parlamentu. Naslajal se je, ko je čital, kako sta se večina in manjšina obmetavali z raznimi žaljenji in sočnimi psovkami.

Časi takih domnev in take duševnosti so minuli za Italijo po nastopu fašizma s svojo revolucijo. Današnji položaj je ustvaril edino le fašizem. Nobena druga stranka ni sodelovala. To je zmaga, triumf fašizma. Že odločnost fašistovskega voditelja in trdno srce fašistov sta omogočili to zmago. Čemu naj bi torej v današnjem vladajočem in ustaljenem položaju upoštevali druge elemente, ki se jih more prezirati?!

Opozicija ni potrebna, je marveč brezkoristna, ker fašisti ne potrebujejo ljudi, ki le besedičijo. Nič opozicije torej! Vsaka odjenljivost v tem pogledu bi kompromitirala vso veliko misijo, ki si jo je nadel fašizem pred zgodovino.

To bi bil posnetek bistvenih točk v članku tržaškega fašistovskega glasila «Popolo di Trieste», v dokaz, *da opozicija ni koristna!* V podkrepitev tega svojega dokazovanja se pisec članka sklicuje na besede, ki jih je napisal v neki knjigi eden prvakov boljševiške revolucije — Trocki: «Odpravili smo vse liste, izčistili Volgo in revolucija je poraščala v sili in moči».

Pred vsem se mora čudno zdeti mislečemu človeku, če glasilo stranke, ki ji je iztrebljenje boljševištva v lastni državi ena glavnih nalog, sklicuje na nauke in metode istega boljševištva. Pri tem pa je še opravičeno mnenje, da se ruska boljševiška revolucija ne da kar vzporejati s fašistovsko v Italiji. Vsa zgodovina pripravljanja ruske boljševiške revolucije, nje obseg in njeni cilji so prerazlični od vsega dogajanja v Italiji pred fašistovskim pohodom na Rim. Ti dve revoluciji nista ločeni le teritorijalno, marveč tudi po vzrokih svojega postanka in po svojih ciljih. V Rusiji je šlo za zrušenje mogočne monarhične vladavine, ki je razpolagala s silnim oblastvenim in vojaškim aparatom in je šlo zato tudi za zrevolucijoniranje vojske, kar se je tudi posrečilo. Nastop fašizma v Italiji pa je hotel zrušiti le političen režim, ki ga je smatral za pogubnega ter ga je hotel nadomestiti z drugim, boljšim — svojim.

Pa povrnimo se k današnjemu vprašanju: ali je opozicija potrebna in koristna ali ni? «Popolo di Trieste» pravi, da ni. Mi pa pravimo, da je.

V podkrepitev tega svojega nazora se moremo mi sklicevati na primer iz vseh drugih ustavnih držav. V nobeni teh držav še ni prišlo nobenemu vladalcu na misel, da bi hotel odpravljati opozicijo kakor tako, pač pa nje morebitne izrastke: če se poslužuje sredstev in načinov, ki morejo ogrožati velike koristi države. Nikjer ne gredo večine za tem, da bi zatrle ali odpravile opozicijonalen sistem. Nikjer ne odrekajo opoziciji pravice do obstanka in uveljavljanja svojih idej. Pobijajo le politično ideologijo opozicije. Povsod priznavajo, da je opozicija, če je lojalna in tvorna, koristen sestaven del parlamentarnega javnega političnega življenja, da je nje kontrola koristna.

Slučajno je nastopila ravno te dni zares klasična priča za veljavnost tega nazora. Tržaško fašistovsko glasilo trdi, da opozicija ni ne potrebna in ne koristna. V glavnem fašistovskem glasilu Italije, v milanskem «Popolo d'Italia», je pa te dni njega glavni urednik, Arnaldo Mussolini, brat načelnika fašistovske vlade, odklanjal misel, da bi ves italijanski tisk hoteli stlačiti v fašistovski kroj, ker bi bila potem — kakor pravi — naloga tiska precmejena. Naglašal je, da se fašistovski vladi ni treba bati kontrole od strani tiska. Iz teh njegovih izjav sledi logičen zaključek, da je opozicija potrebna. Saj je ravno tisk — kakor za vsako politično stranko — neogibno potrebno sredstvo tudi za delovanje opozicije v parlamentu. Kdor priznava pravico tiska, priznava s tem tudi pravico opozicije do obstanka in kontrole v parlamentu! Pa tudi poročilo v senatu o načrtu novega tiskovnega zakona priznava izrecno velike zasluge tiska, *pa naj je že vladi prijazen, ali nasproten.*

Še eno klasično pričo naj navedemo. Čehoslovaški ministrski predsednik dr. Švehla je izjavil te dni v razgovoru z novinarji, *da je treba opozicijo upoštevati in spoštovati, čim je pripravljena za pozitivno in tvorno delo.*

Če bi nam dolžna skromnost dovoljevala domnevo, da je «Popolo di Trieste», ko je oporekal potrebi in koristi opozicije, mislil tudi na naša izvajanja, kjer smo trdili nasprotno, bi ga morali opozoriti na naslednje. «Popolo» trdi, da je še le fašistovsko gibanje doneslo med italijanski narod pravo razumevanje za potrebe, koristi in veličino Italije. Temu nočemo oporekati. Opozoriti ga pa moramo, da nas je krivo razumel, če misli, da se mi razvnemamo za sedanjo opozicijo v Italiji. Mi nimamo nič skupnega z njo ne v njeni celoti, ne z njenimi posameznimi deli. Priznavamo celo, da je s svojimi pogreški zaslužila udarce, ki padajo po nji. Mi smo le na splošno in v načelu povdarjali potrebo kontrole in s tem korist opozicije. Seveda opozicije, ki hoče delovati pozitivno in tvorno. Pri tem svojem mnenju vztrajamo, ker je oprto na tradicije in načela, veljavna v vseh ustavnih državah.

„Po da nismo — jedno!"

Pod tem naslovom prinaša splitski «Razgovor»:

Ma poslušajte!

Hrvati ne ljubijo ekavščine. Lepo, belo, to je tako — srbski.

A Srbi ne ljubijo jekavščine. Lijepo, bijelo, to vam je tako — hrvatski.

No, do tu dobro, ali sedaj da bo stvar smešna in poučna..

Najkorektnejši Hrvat, Ante Starčević, je pisal in učil, da je treba pisati lepo, belo. A najkorektnejši Srb, Vuk Karadžić, je pisal in učil, da je treba pisati lijepo, bijelo.

A Hrvatom ne ugaja lepo, Srbom pa ne lijepo!

V resnici pa piše o Srbi po starčevičansko, Hrvati pa po Vrkovo!

Srbi pišejo hrvatski, a Hrvati pišejo srbski!

Pa je še bedakov, ki nam prihajajo dopovedovat, da Srbi in Hrvati niso — eno!

Cvet in sad v najpoznejši jeseni.

Josip Kodrič, posestnik pri Sv. Mar. Magd. zgornji, je prinesel v naše uredništvo češpljevo veličo v cvetju in zametki sadu. V letošnem izrednem mrzlem času je to res presenetljiv pojav narave.

PRODAJANJE BOŽIČNIH DREVESC

Tržaški občinski urad javlja: Vpoštevaje tukajšnji običaj prodajanja storžnjakov za božične praznike, je občinski odbor na svoji seji dne 11. t. m. sklenil, da bo od 15. t. m. do 15. januarja 1926. podeljeval dovoljenja za prodajanje storžnjakov (božičnih drevesc) v ulici Fabio Severo, pod zidom ulice Romagna, in na trgu S. Lucia, pod običajnimi pogoji in proti plačilu posebne takse po normalni tarifi.

Prodajanje je dovoljeno od 8. do 23. ure.

Občinski urad opozarja radi tega vse one, ki so zainteresirani, naj se obrnejo naravnost na poveljništvo mestne straže (Vigili Urbani), katero ima nalog, da izda taka dovoljenja. Prinašanje in prodajanje storžnjakov za uporabo božičnih drevesc ne bo dovoljeno, če ne bo pošiljatev pospremljena s posebnim potrdilom županstev in komisij za pozidovanje Krasa; iz potrdila mora biti razvidno, da so oblastva in posestniki gozdov dali dovoljenje za rezanje storžnjakov. Oni, ki te predpise prekrše, bodo takoj aretirani, blago pa se jim zapleni.

PEVSKI ZBOR ZVEZE SLOV. UČIT. DRUŠTEV

priredi o Božiču dva koncerta. Nastopi v Renčah in v Ajdovščini z novim programom, ki ga je zbor izvajal samo v Gorici in v Dornbergu v minulem polletju. Opozarjamo že danes vse ljubitelje glasbe, posebno pa še pevska društva, ki se zanimajo za novo umetno pesem, na omenjena koncerta. Zbor je v teku svojega štiriletnega obstanka priredil že 18 uspelih koncertov in si pridobil obilo zaslug za vzgojo umetniškega okusa našega ljudstva. Sicer pa je zadnji koncert v Dornbergu dokazal, da je naše priposto ljudstvo dovzetno za moderno glasbo in moderno petje. Razen na svojih koncertih po Italiji ni pevski zbor nikjer žel toliko pohvale kakor v Dornbergu, kjer je bila večina poslušalcev kmetov. Ta uspeh je pevovodji Kumarju in pevcem še enkrat potrdil, da je izbrana pot prava. Program obsega najraznovrstnejše skladbe. Nobena pa ni tako težka ali «premoderna», da bi bila nerazumljiva. Ljubitelje narodne poezije pa opozarjamo na Adamičeve in Žgančeve popevke, v narodnem duhu zložene. Nekaj spadajo tudi Svatovske pesmi. Prepričani smo, da bo občinstvo z obilno udeležbo počastilo najboljši pevski zbor, ki ga imamo Slovani v Italiji.

Evo sedaj programa:

Prvi božični koncert pevskega zbora «Zveze slov. učit. društev» se vrši v Renčah dne 26. dec. (na dan sv. Štefana) ob 19.30 v Zniderščičevi dvorani s sledečim sporedom: 1) A. Lajovic: Ples kralja Matjaža; 2) St. Premrl: Lil je; 3) G. Krek: Tam na vrtni gredi; 4) E. Adamič: Svatovske; - 5) St. Mokranjac: Kozar; 6) A. Lajovic: Zlato v Blatni vasi; 7) E. Adamič: Vragova nevesta, 8) E. Adamič: Kresovale tri devojke. - 9) E. Adamič: Po vodi plava; 10) E. Adamič: Kaj pa delajo ptički; 11) V. Zganec: Cin, can, cvogodan; 12) V. Zganec: Jedna majka vamrla; 13) V. Zganec: Dil, dil, duda; 14) St. Mokranjac: Biljana.

Dva koncerta z istim sporedom se vrši v Ajdovščini 27. decembra (nedeljo) ob 15. pop.

Cene vel javne za Renče in Ajdovščino. I. sedeži L 6 in 10% za takso, II sedeži L 4 in 10 odst. za takso, III. sedeži L 3 in 10 odst. za takso, stojišča L 2 in 10 odst. za takso.

PODRUŽNICA TRŽ. GL. M. NA OPČINAH.

V nedeljo 20. t. m. se bo vršil v društveni sobi ob 11 predpoldne izredni občni zbor s sledečim dnevnim redom: 1) Otvoritev po podpredsedniku, 2) Prečitanje zapisnika ustanovnega obč. zbora, 3) Poročila: a) tajnika, b) blagajnika, c) revizorjev. 4) Volitev novega odbora, 5) slučajnosti.

Prosimo vse redne in podporne člane, da pridejo točno ob napovedani uri. Opozarjamo, da nima po pravilih glasovalne pravice, kdor je v zastanku s plačevanjem članarine. Vabljeni so zastopniki bratskih društev. — Odbor.

Društvene vesti

— **Krožek «Zlatorog».** Skupina mladih ljudi je ustanovila krožek, kateremu je dala ime «Zlatorog». Namen tega bi bil v glavnem ta, da bi se z organizacijo raznih večerov, zabavnih, družabnih itd. skušala zbuditi ona družabnost, katero pogrešamo že dolgo časa vsi, mladi in stari. Da ima krožek kar najbolj trdo voljo do dela, nam kaže to, da se vrši že v soboto dne 26. t. m. na praznik sv. Štefana prvi družabni večer. — Prepričan sem, da bo vsa naša javnost z veseljem sprejela to veselo novico in da bo tudi vedno posečala te večere, kateri se bodo uprizarjali v dobrodelne namene. Vabila so že tiskana in slišal sem, da pričnejo s takšnim razpečavanjem.

Podal sem ta par vrstic le v toliko, da bomo vsi pripravljeni za to lepo priliko. Posebno pa je namenjena moja opozoritev nežnemu spolu. Podrobneje pa nam bo itak poročal odbor krožka «Zlatorog». — Nekdo.

— **M. d. «Sparta» - Škedenj.** Danes točno ob 7.30 redni sestanek s predavanjem. — Odbor.

— **Družabni večer pri Sv. Jakobu.** Pevsko društvo «Ilirija» priredi dne 20. t. m. v dvoranah D.K.D. družabni večer. Vodja večera bo g. Čretnik Ferd. Začetek ob 20 uri zvečer. Opozarjamo že sedaj občinstvo na to in še prireditev zlasti pa našo mladino. — Odbor.

— **Pevsko društvo «Ilirija».** Jutri, v petek, točno ob 20.30 vaja samo za moški zbor. — Pevovodja.

— **Turistični odsek mlad. društva «Magdalena»** priredi v nedeljo 27. t. m. svoj tretji izlet, in sicer tokrat na Sv. Goro pri Gorici. 27. t. m. naj se člani društva in njega prijatelji zberejo ob 6. na kolodvoru v Rocolu, da se skupno odpeljemo v Gorico, odkoder bomo odkorakali na Sv. Goro. Zvečer istega dne se vrnemo zopet z vlakom v Trst.

Člani in prijatelji društva! Spomnite se našega zadnega izleta na Artviže! Upamo, da ni nihče od nas še pozabil na užitek, katerega nam je nudil ta izlet! Ob priliki naše a tretjega izleta si bomo ogledali tisti del naše zemlje, ki je bil tekom vojne dobe najbolj prizadet. Opozarjamo tovarište in prijatelje, da nam je od tu odprt razgled na vse kraje naše lepe Goriške. Mislimo, da nam ni treba ponavljati besed o koristi, ki jo imamo planinci od našega sporta! Obračamo se torej na vas, člani in prijatelji društva, ter se priporočamo, da se udeležite izleta v čim večjem številu. — Neče'n'š vo.

SPORT

SPORTNO UDRUŽENJE TEHNIČNO VODSTVO NOGOMETA

Uradno poročilo.

Seja dne 15. decembra 1925.

Odobritev tekem: Odobrilo se sledeče tekme: Obzor - Zarja 4 - 0, Gorica - Volga 1 - 0, Rocol - Adria 2 - 1. — Tekme Jadran - Magdalena, Grad - Zarja, Prosek - Tommaseo se ne odobrijo, ker manjkajo dozadevna poročila sodnikov.

Prizriv **Jadran:** Se ne odloča, ker manjka poročilo sodnika.

Tekma Adria - Prosveta: Na podlagi tehničnih pravil prvenstvenih nogometnih tekem, po posebnem poročilu sodnika in zaslišanju komisarja S. U. Ker je sodnik zaključil tekmo 10 minut pred koncem drugega polčasa radi nasilnega vedenja dela «Prosvete», se razveljavi tekma Adria - Prosveta 2 - 1 in se da zmaga Adriji 2 - 0.

Ukor igralcem: Strogi ukor: Kuferšin (Prosveta) radi nasilnega vedenja napram sodniku in ker, dasi izključen, ni zapustil igrišča.

Ukor četam: Strogi ukor Prosveti, radi nasilnega vedenja napram sodniku med tekmo.

Ukor društvom: Strogi ukor Prosveti, radi vedenja članov napram sodniku po končani tekmi.

Poziv članicam: Adriji: na skrbi, da bo igrišče vedno in točno po pravilih črtano. - Vsem članicam naj skrbijo, da bodo igralci točno poučeni o tehničnih pravilih nogometa, da se izognemo neljubim incidentom tekom tekem.

Poziv sodnikom: naj izročijo prej, ko mogoče poročila o tekmah, tako da bomo lahko sklepali o vseh na torkovih sejah.

Koledar druge nedelje II. divizije

Igrišče Adria, ob 9: Rocol - Jadran; igrišče Adria, ob 11.: Zarja - Prosek; igrišče Briščiki, ob 12.: Magdalena - Grad; igrišče Briščiki, ob 14.: Primorje - Tommaseo. — Počiva Adria.

Uradno redovanje I. divizije.

Obzor	3	3	—	—	10 —	6
Adria	3	3	—	—	10 2	6
Gorica	3	1	1	1	2 3	3
Prosveta	4	1	1	2	8 6	3
Volga	3	1	—	2	6 7	2
Zarja	3	1	—	2	3 7	2
Sparta	3	—	—	3	4 18	0

Uradno redovanje II. divizije objavimo prihodnji četrtek.

T. V. N.

SAVEZ SODNIKOV

Uradno poročilo.

Seja dne 15. decembra 1925.

Sodniki za nedeljske tekme: Volga - Adria: Plesničar; Obzor - Gorica: Sancin; Zarja - Sparta: Kras. — Rocol - Jadran: Kras; Zarja -

Prosek: Šuman; Primorje - Tommaseo: Guštin; Magda'ena - Grad: Guštin.

Naznanjamo vsem članom S. S., da se bodo od sedaj naprej vršili redni sestanki S. S. ob torkih ob 20. v navadni kavarni in ne ob petkih kot do sedaj. Člani so obvezani se jih redno udeleževati. S. S.

Iz tržaškega življenja

Velika tramvajska nesreča pri Sv. Andreju

10 oseb lahko ranjenih.

Sinoči okoli 17. ure se je dogodila v bližini ladjedelnice tržaškega Lloyda pri Sv. Andreju velika nesreča, ki je imela hude, skoro tragične posledice. Ob omenjeni uri se je pomikal proti škednju tramvaj s priklopljenim vozom, v katerem se je vozilo mnogo oseb, večinoma delavcev, ki so se vračali z dela domov. Na postaji pred vhodom v Lloydovo ladjedelnico je vstopilo še par oseb, nakar se je tramvaj spustil proti mestni plinarni. Kakor znano je proga na tistem mestu nekoliko strma. Ravno ob istem času je privozil iz ladjedelnice «Stabilimento tecnico triestino», ki se nahaja poleg Lloydove ladjedelnice, motorni tovorni voz, ki je vlačil za seboj par težkih vozov, natovorjenih z raznim materijalom; naha'se je ravno na tramvajskem tiru in tako zapiral pot tramvaju, ki se je naglo bližal. Vedoč, da se motorni voz ne bo mogel pravočasno umakniti s tira, ker vozi zelo počasi, je uslužbenec, ki je vodil tramvaj, hotel ustaviti tramvaj. Prekinil je električni tok in naglo zavrl, a zaman; tramvaj se ni ustavil ,temveč je drvel s čim dalje večjo naglico navzdol proti tovornemu vozu; očividno zavore niso dleovale. V zadnjem trenutku, ko je uvidel, da ne more us aviti tramvaja in da je trčenje neizogibno, je uslužbenec skočil s tramvaja. Tako so storile tudi nekatere druge osebe, ki so sta'e blizu vrat. Bil je že skrajni čas, kajti v naslednjem trenotku je tramvaj srčil z velko silo ob tovorni voz. Trčenju je sledil oglušujoč ropot in žvenket razbitih šip, ki ga je za tem nadkrililo prestrašeno vpitje oseb, ki so ostale v tramvaju; ardi močnega sunka so neka eri popadali drug na drugega, druge pa so butnile ob stene voza. Najhuje se je godilo tistim, ki so se nahajale v priklopnem vozu, kajti ta je skočil s tira.

Srečno naključje je nanesilo, da je par trenutkov po nesreči privozil tam mimo avtomobil rešilne postaje, ki je bil namenjen nekam drugam. Avto se je seveda takoj ustavil in zdravnik je priskočil nesrečnim potnikom, od katerih so bili mnogi poškodovani, na pomoč. K sreči pa nezgoda ni imela tako hudih posledic, kakor se je sprva zdelo. Težko ranjen ni bil nihče, lahko poškodovanih pa je bilo 10 oseb, in sicer: 39-letni pomorščak Ivan Zimolo, doma iz Stagnanzana; 43-letni kotlar Anton Dorsich, stanujoč v Škednju št. 206; 50-letni težak Josip Toscan, stanujoč v Škednju št. 25; 50-letni težak Štefan Modun, stanujoč v Škednju št. 32; 56-letni težak Andrej Dobrovich, stanujoč na Vrdeli-Scoglietto št. 14; 19-letni Marij Trubec in njegov 50-letni oče Josip, oba težaka, stanujoča v Škednju št. 1070; 40-letni težak Josip Potrata, stanujoč v Škednju št. 902; 26-letni tramvajski zavirač Viktor Sartori, stanujoč v ulici Orologio št. 4, in še neki drugi delavec, katere a istovetnost je ostala neznana. Vsi so imeli le površne rane in poškodbe, povzročene večinoma od steklenih črepinj. Po potrebni pomoči, ki so jo dobili na licu mesta, so šli po svojih opravkih, le eden se je dal prepeljati na dom.

Materijalna škoda je zelo velika. Oba tramvajska voza sta deloma razbita; posebno prvi se je spredaj ves polomil. Motorni tovorni voz pa radi izredno močne konstrukcije ni trpel velike škode. Tramvajski promet na škedenjski progi zastal za približno dve uri, dokler niso tramvajski delavci, ki so bili tako odposlani na mesto nesreče, odstranili poškodovanih vozov.

Tramvajsko ravnateljstvo je uvedlo preiskavo, da podrobno ugotovi vzroke nesreče. — Uslužbenec, ki je vodil ponesrečeni tramvaj, je bil aretiran, a zdi se da mu pripisovati nemu nikake krivde, ker se je nesreča pripetila baje edino le radi slabega delovanja zavor.

Zagonetna drama mladega pomorskega kapitana. - Se ustrelil dan pred poroko.

Pri družini Forzani, stanujoči v ulici Torre bianca št. 28, se je pred par dnevi nastanil kot podnajemnik 25-letni kapitan Egon Coledani, nameščen pri paroplovni družbi «Navigazione Libera Triestina», ki ima svoj sedež v našem mestu. Vzel je v najem razkošno opremljeno poročno sobo, rekoč, da se namerava v kratkem poročiti. V pri aznem razgovoru z gospodinjo je tudi omenil, da je izvoljenka njegovega srca 22-letna Wanda Flego, stanujoča v ulici Ronco št. 6, dekl.ca, ki jo pozna že sedem let in jo iskreno ljubi. Bil je videti zelo vesel in ni prikrival, da težko pričakuje dneva, ko bo uresničena njegova največja srčna želja. Poroka bi se imela izvršiti danes. Včeraj je bil Coledani skoro ves dan z doma. Forzanijevi so menili, da pripravlja vse potrebno za poroko, seda magače ni bilo tako. Okoli 19 ure se je Coledani vrnil domov. Izpregovoril je par besed glede poroke z gospodinjo, nato se je podal v svojo sobo. Gospodinja se je zdelo, da je mladeniča nekam zamišljen, toda ni pripisovala tej okoliščini nikake važnosti. Čez nekaj časa je nekdo prinesel šopek cvetja za Coledanijevo nevesto. Gospodinja je hitela to povedat Coledaniju. Našla ga je zleknjenega na divanu. Ker ji ni odgovoril, je mislila, da je zaspal. Povedala je to svojemu sinu, ki je nato iz radovednosti prihitel v sobo. Ko je pa stopil bliže k njemu, je z grozo zapazil na mladeničevem sencu curek krvi; v desnici, ki je slonela nepremično na kolenu, je tiščal revolver; krvi je curnila na slko, ki jo je mladenič držal v drugi roki; bila je slika njegove zaročenke. Coledani je bil mrtev. Smrt je moral biti — kakor je ugotovil na lice mesta poklicani zdravnik rešilne postaje — skoro hipna, kajti krogla je predrla možgane.

Poleg slike zaročenke so našli pri Coledaniju pismo, naslovljeno na Flegovo. Vsebina tega pisma, ki so ga zaplenili policijski organi, ni znana. Brezdvomno pa so v njem navedeni vzroki, zaradi katerih je nesrečni mladenič tako tragično končal svoje življenje na predvečer poroke.

Iz tržaške pokrajine

SAMOMOR RAZOČARANE MLADE ŽENE.

Včeraj ob 11. uri zjutraj si je pognala v Devinu v navzočnosti svojega očeta, krogo v glavo 23-letna hčerka tamkajšnjega pekovskega mojstra N. Colovicha. Samomorilka se je poročila šele pred kratkim, pa se je že po par dneh zakonskega življenja razšla s svojim možem. Natančen vzrok samomora sicer ni znan, nabrže pa je gnalo mlado samomorilko v smrt razočaranje nad življenjem.

IZ DOLINE.

Prihodnjo nedeljo 20. t. m. ob 14.30 se bo vršil v Dolini, v prostorih g. Panjerca, sestanek živinorejcev v svrho ustanovitve mlekarske zadruge.

Vesti z Goriškega

LJUDSKO GLEDIŠČE — TRG. DÒM

V soboto 19. t. m. ob 21. uri: «ŽENA — VRAG» (premijera).

V nedeljo 20. t. m. ob 16. uri: «ŽENA — VRAG» (repriza).

«Žena — vrag», drama v petih dejanjih. Spisal Schönherr. To je zelo učinkujoče delo, ki si je priborilo uspehov ne samo doma med Nemci, temveč tudi drugod po svetu. Schönherrjeva dela so že svetovno znana in izmed teh se bomo seznanili v letošnji sezoni še z «Zemljo», ki je tudi stalno na vseh repertoirjih.

«Žena — vrag» skuša reševati problem, ki ga vsak dan srečamo v življenju. Več nego pogoditi psihološko plat, se je posrečilo Schönherrju v tej igri; zadel je tako, da drži igra gledalca v napetem razpoloženju. Kar je še posebno uvaževati, je dejstvo, da nastopajo na pozorišču le tri osebe, okoli katerih se pa porajajo zapletljaji, katere na prav rafiniran način rešuje po svoji volji le ženska, ki triumfira nad pretkanim, kot tudi nad silnim moškim, spravljajoč v svojo službo vse njiju kreposti, ki jih potem satansko izrablja.

V vlogah nastopijo: gdč. Mervičeva (žena), g. Košuta (mož), g. Malnaršič (orožnik). Režira: Košuta.

Za Štefanovo se pripravlja mladinska igra «Pogumni krojaček», ki bo nudila vsem prav obilo božične zabave.

— Dramsko društvo. Vsi zaposleni pri «Pogumnem krojačku»: danes ob 20. uri vaji. Točnost. — Režiser.

KOLEKTIVNA RAZSTAVA A. ČERNIGOJA

Kakor že javljeno, je bila včeraj otvorena kolektivna razstava A. Černigoja. Razstavljena dela so modernega konstruktivistično-dinamičnega značaja. V celoti je razstavljeno 40 del, ki bodo kot pojav ekstrema na polju umetnosti vsakogar zanimala. Več bomo spregovorili o razstavi v kritiki.

GORIŠKA POROTA.

Po razpravi proti 26-letni Tereziji Humar iz Grgarja, ki je bila obtožena detomora ter v petek obsojena na 3 leta in 9 mesecev ječe, katera kazen pa ji je bila radi nastopivše amnestije odpuščena, se je pričela v soboto porotna obravnava proti Evgeniju Fürst in Francu Grapulin, obtoženima radi tatvine raznih dragocenosti v skupnem znesku 30.000 lir v škodo grofice Della Torre. Po prečitanju obtožnice ter zaslišanju obtožencev in raznih prič je bila razprava prenesena na torek. Po obtožilnem govoru državnega pravdnika in obrambnih govorih zagovornikov je bila v torek popoldne proglašena razsodba, s katero je bil Fürst obsojen na 4 leta in 2 meseca ječe, Grapulin pa je bil oproščen radi neobstoja delikta. Pa tudi Fürstu je bilo radi nastopivše amnestije črtanih 30 mesecev od prisojene kazni, radi česar je bil tudi on izpuščen, ker je preostalo kazen prestal že v preiskovalnem zaporu.

Včeraj predpoldne je pričela porotna obravnava proti 18-letnemu Leopoldu Mariniču, ki je dne 21. novembra 1924. z več streli iz samokresa ubil v Šmartnem svojega očima, gostilničarja Valentina Peršolja, kakor smo o tem svoječasno poročali tudi v našem listu.

Na dopoldanski razpravi so bili zaslišani obtoženec in razne priče, ki so vse izpovedale ugodno za obtoženca, tako da se je celo drž. pravdnik, ki je govoril takoj po otvoritvi popoldanske razprave, čutil primoranega predlagati njegovo oprostitev. Radi tega je imel zagovornik obtoženca, Robba, kaj lahko stališče in temu primerno je bil tudi njegov obrambni govor precej kratek.

Ob 4. popoldne je bila razglašena razsodba, s katero je bil obtoženec popolnoma oproščen, ker so porotniki pritrdili vprašanju zaključne samoobrane.

Po končani obravnavi se je znašlo pred zapori veliko število sorodnikov in znancev obtoženca ter drugih radovednežev, ki so čakali, da bo Marinič izpuščen na svobodo. V mestu je vladalo za to razpravo zelo veliko zanimanje.

SIMFONIČNI KONCERT

Radi zares lepega sporeda opozarjamo ponovno na današnji koncert društva prijateljev glasbe v Verdijevem gledišču. Kakor smo že javili v orkovi številki, so na sporedu koncerta III. Beethoven-ova simfonija (Eroica), Mendelssohn - Bartholdy-jev koncert za gosli s spremljevanjem orkestra in Cherubini-jeva uvertura «Nosilec vode». Na koncertu nastopi društveni orkester pod vodstvom prof. Rudolfa Lipizerja, ki šteje 50 godbenikov, in odlična violinska gospa Alberta Ferrari.

Potemtakem bo današnji večer za glasbo ljubeče občinstvo pravi duševni praznik. Zato pa pojde danes zvečer na koncert vsakdo, kdor se rad zamakne, vsaj za nekoliko časa, iz burnega vsakdanjega življenja v tihi in čisti svet lepote, v hram umetnosti. Pričetek koncerta ob 9. uri zvečer.

KAM LETOS NA SILVESTRA POJDEMO?

Na to vprašanje je zelo enostaven odgovor: Letos pojdemo vsi, ki v Gorici in okolici rezemo in gredemo» na Silvestrov večer v Trgovski dom! Pevski zbor in orkester «Pevskega in glasbenega društva» se že z vso vnemo pripravljata, da bo slovo od starega leta čim lažje in tem veselejši vstop v novo leto!

SMRT IN ROJSTVO.

Pred dnevi se je vršil v Volčjidragi ustanovni občni zbor tukajšnega fašja, katerega so se udeležili razen zaupnika II. cone (goriška okolica) tudi odposlanci fašjev iz Gradiške, Mirna, Podgore in Sovodenj. Na ustanovnem občnem zboru je bil izvoljen sledeči odbor: Mancioni Ulisse, politični tajnik, Candigliota Peter, njegov namestnik, Štepancich (Stepančič?) Alfred, upravni tajnik te odbornika Chiaruttini Anton in Pelis Alojzij.

To bi bilo rojstvo novega fašja v goriški okolici. Ker sede v njega odbor sami Italijani, ako ni Alfredo Stepancich Alfred Stepančič, nas njegovo rojstvo ne zanima več kot toliko, ker pri nas naseljeni Italijani imajo pač popolnoma prav, da se družijo v lastne politične organizacije. Kar nas pa bolj zanima, to je na ustanovnem občnem zboru fašja v Volčjidragi napovedana smrt fašja v Renčah. Zanima nas pa to zategadelj, ker nam je še v živem spominu zabloda občine Renče pri poslednjih državnozborskih volitvah.

Iz gornjih razlogov se niti ne kremžimo ob rojstvu novega fašja v Volčjidragi, niti ne plačemo ob smrti starega fašja v Renčah.

NE PUŠČAJ KOLESA SAMEGA!

To kolesarsko zapoved bi si moral vsak zapisati za ušesa, ker bi moral iz lastne skušnje vedeti, da vsako količkaj dobro kolo rado teče in tudi uteče. Te glavne zapovedi vsakega kolesarja pa se ni držal Alojzij Terčič iz Podgore. Ko se je mudil v torek popoldne v Gorici, se je hotel ogreti z enim «kvartinom», in je zato vstopil za trenutek v gostilno «Ai Veturini» v ul. Alvarez, svoje kolo pa je pustil zunaj na mrazu. Ko se je vrnil z ogreto dušo iz gostilne, ga je znova stresel mraz, ko ni na svojo veliko žalost nikjer več uzrl svojega kolesa. S potrtim srcem in brez upa, da bi še kdaj videl svoje kolo, se je Terčič podal na orožniško postajo, kjer je javil, kaj se mu je dogodilo.

STURJE.

V soboto dne 13. t. m. se je izvršila v tukajšnem občinskem uradu poroka uglednega gospoda Ignacija Kovača, župana v Ajdovščini, z gospodično Pio Šapla, hčerjo spoštovane družine pok. Ivana Šapla, hoteliria v Sturjah. Poročil ju je župan g. Budihna. Po končanem opravilu je g. Budihna pri čaši vermuta v primerno za ta dan okrašeni občinski dvorani čestital novoporočencema ter imel kratek nagovor, v katerem jima je voščil srečo in zadovoljnost v zakonu. G. Kovač se je iskreno zahvalil za napitnico in voščila ter daroval v roke župana g. Budihna lepo svoto 400 lir, ki naj jih razdeli med občinske reveže. Prisrčna mu hvala v imenu vseh občinskih revežev, ki bodo imeli poboljšek za božične praznike. — Bilo srečno!

ODBOROVA SEJA GORIŠKEGA FAŠJA.

V ponedeljek se je vršila odborova seja goriškega fašja, na kateri je bilo z zadovoljstvom ugotovljeno, da se v vseh javnih uradih poslušno izvaja ukaz vlade, ki predpisuje fašistovski pozdrav med višjimi in nižjimi uradniki. Goriški fašio je na tej svoji seji razpravljal še o raznih notranjih zadevah, o katerih pa vsaj za enkrat, še molči, ker moralo biti, kolikor se da iz kratkega poročila posneti, precej neprijetne.

IDRIJA.

Na praznik dne 8. t. m. se je vršil v rudniškem gledišču sestanek rudarjev, katerega je sklical tukajšnji fašistovski sindikat. Na tem sestanku, ki se ga je udeležilo le pičlo število rudarjev, sta govorila dva člana vodstva sindikata in vabila «Federacijo rudarjev» kakor tudi vse delavce sploh, da pristopijo k sindikatu. Obširala sta razne ugodnosti, če bi se to sedaj izvršilo, ter opozarjala na novi zakon, radi katerega je mogoče delavstvu le potom fašistovskega sindikata se pogajati s svojimi delodajalci. Federacija rudarjev je radi tega pozvala svoje člane, katerih je dve tretjini vseh rudarjev, da se v tem oziru odločijo. Vsak član je prejel kuverto in listek, na katerega lahko zapiše «da» ali «ne» in zapečateno odda. Kakšen bo izid tega glasovanja, je z ozirom na idrijske razmere težko prerokovati. Na vsak način bi bilo potrebno, da delavstvo dobro premisli položaj, v katerem se nahajamo, in šele po treznem premisleku izrazi svoje mnenje, kajti stanje in razmere, v katerih se idrijski rudarji nahajajo, niti od daleč niso take, da bi lahko rekli ugodne. Eno največjih vprašanj, ki ga je nujno potrebno prej ko mogoče urediti, je delovna pogodba ali plačilni pravilnik. Sedanja plača rudarja sestoji iz temeljne plače, ki je bila vpeljana leta 1912. Ta plačilni pravilnik določa dva oddelka, ki imata vsak po 9 stopinj. Po tem plačilnem pravilniku je torej delavstvo razdeljeno v 18 plačilnih stopinj. Vsaka tri leta se napreduje za eno plačilno stopinjo. Vseh teh 18 stopinj variira med 2,60 L do 4.70 L. K tej plači je prištetaja še 85% doklada in znaša tako temeljna plača od 4.80 L do 8.70 L. Poleg te temeljne plače tvorijo plačo idrijskih rudarjev razne doklade; draginjske, družinske in nabavni prispevek, tako da znaša končna plača rudarja od 15 do 23 lir v razmerju s službeno dobo in družinskim stanjem posameznika. Ker bi bila predstev delavskih plač potrebna tako za delavstvo kakor tudi za upravo rudnika, je «Federacija rudarjev» pred par meseci izdelala na podlagi sedanjih prejemkov nov plačilni pravilnik ter ga predložila upravi kr. rudnika. Ker je uprava rudnika vedela, da je pričakovati zakon, po katerem sme z delodajalcem delavstvo občevati le potom fašist. sindikata, ni hotela sprejeti od «Federacije» predloženega novega plačilnega pravilnika, dasi tedaj ta zakon ni bil še v veljavi. Na vsak način je sedanji plačilni pravilnik tako zastarel in komplициran, da je skrajni čas, da se odpravi in nadomesti s takim, ki bi odgovarjal današnjim razmeram. To pa je mogoče le tedaj, če je dana možnost občevanja med rudarji in delodajalcem.

— **Smrtna kosa.** V soboto 12. t. m. je po dalji in mučni bolezni umrl v visoki starosti 73. let upokojeni rudniški polir Ivan Kenda.

(Dalje na IV. strani)

MALI OGLASI

TRGOVINA z mešanim blagom, dobro vpeljana, na zelo prometnem kraju pri farni cerkvi, v malem mestu mariborskega okraja, kjer je tudi jako razvita lesna industrija, se zaradi družinskih razmer z lepo enonadstropno hišo ugodno proda. Naslov in podrobnejše informacije pri A. Komar-u na Razdrtem pri Postojni. 1759

UMETNA SVILA, surova, barvana in delana, za vsako obrtnijo. Išče se resen, priden zastopnik, organizator prodaje v Jugoslaviji. Ponudbe s spricevali na upravništvo pod «Svila». 1758

ČEVLJARSKI pomočnik se sprejme takoj v Via Boccaccio 4. 1756

SOBO iščem pri odlični slovenski družini. Naslov pusiti pri upravništvu. 1757

PRODA SE spalna soba, skoraj nova, za nizko ceno. Kje, pove goriška uprava.

SPREJME se več dijakinj na hrano in stanovanje. Kje, pove goriška uprava.

NOSEČIM OSKRBO, STANOVANJE pri diplomirani babici, Gorica, Carducci 11.

VREČE po najvišji dnevni ceni se plačujejo v Via del Bosco 6. 1729

MLEKARSKA zadruga na Prestranku odda v najem javno mostno tehtnico s stanovanjem najboljšemu ponudniku. Pojasnila daje Matevž Černač, načelnik zadruge v Marezi vasi. 1739

BABICA, diplomirana, sprejema noseče na dom. Madonnina 10, II. 1751

KIROMANT v ulici Pietà 12, vrata 6, pove srečo, preteklost in bodočnost življenja. 1583

BABICA, diplomirana, sprejema dnevno noseče. Govori slovensko. Madonna del mare št. 19, II. 1750

Inserirajte v „Edinosti“

Predno prodaste

KOŽE 827

kun, lisic, vider, divjih koz in druge divjačine kakor tudi domačih živali, vprašajte za ceno

FRANCA STRES
KOBARID

Zaloga usnja in vsakovrstnega obuvala, na drobno in debelo.
Blago prvovrstno. Cene zmerne.

KRONE po 2.10

plačuje 62

ALOJZIJ POVH, Piazza Garibaldi 2
prvo nadstropje

Pazite na naslov! Pazite na naslov!

Tvrdka GIUSEPPE SPECHAR
TRST, Via S. Caterina št. 7 (Piazza Mazzini)

naznanja svojim odjemalcem, da je prejela veliko izbero tu- in inozemskega blaga za moške in ženske obleke. — Najlepše in zadnje novosti po konkurenčnih cenah.

Specijaliteta angleškega in češkega blaga

Velika izbera Paletots, površnikov, dežnih plaščev, izdelanih oblek in telovnikov fantazija

Sprejemajo se naročila po meri 45

Predno kaj nakupite, obiščite 44

Veliko skladišče pohištva
tvrdke
ALESSANDRO LEVI MINZI
Via Rettori št. 1 — Via Mercantini št. 7-13

Spalne sobe, obedne sobe, posamezni kosi pohištva v veliki izberi.

ČEVLJARNICA **FORCESSIN**

Odlikovana v Parizu in Genovi 1924.
z veliko premijo, diplomo in zlato svetinjo 705

Trst - Via Caprin štev. 5 pri Sv. Jakobu - Trst

Kadar kupiš čevlje:
misli na vse:
1) da bo zdravo za nogo,
2) da bo elegantno,
3) da bo trdno,
4) da bo cena primerna.
FORCESSIN te zadovolji v vseh točkah.

Slovenci! Kupujte samo pri Forcessinu!

PODLISTEK

E. PHILIPS OPPENHEIM:

Čuden slučaj gospoda Jocelyna Thewa

Prevel **France Magajna.**

«Za enkrat vam na nesrečo ne morem drugega poročati kot neuspeh,» je rekel čemerno. «Vse kaže, da se je tako zgodilo, kakor je domneval zdravnik na parniku. Detektivi v Liverpolu so bili spretni. Zasledili so automobil brez težkoč in našli so truplo vašega pacijenta Philipsa na njegovem domu na drugi strani Chesterja. Dobili so dovoljenje, da ga preiščejo in našli so, da so obveze bile popolnoma sveže in kupljene v Liverpolu.»

«On stanuje v hotelu v Londonu. On je noč in dan pod najskrbnejšim nadzorstvom, toda on porablja svoj čas z ogledovanjem mestnih zanimivosti in dela priprave za odhod nazaj. Umevno, vse njegove stvari so bile preiskane, a brez uspeha.

«In — in gospod Jocelyn Thew?»

«Njegovi opravki v Liverpolu so ga zadržali tam le malo časa. Zdaj stanuje v hotelu Savoy. Mislim, da mi ni treba povdarjati, da smo tudi njegove stvari skrbno preiskali brez vsakega uspeha.»

«Ali veste, da mi je on poslal te rože,» je rekla in se ozrla proti šopku.

«Videl sem ga, ko jih je kupoval.»

Njeni prsti so mehanično prijeli enega cvetov in ga krčevito zmečkali.

«Tore je prišlo do tega,» je rekla. «Vsi ti dokumenti, o katerih eksistenci je vedela britiška in ameriška policija, so srečno dosegli Anglijo, kjer ih še zdaj ne morete najti.»

«Zaenkrat jih še ne moremo,» je rekel suho, «toda zelo, zelo dvomim, da bodo kdaj dosegli svoj končni cilj.»

«Jocelyn Thew je čudovito zvit,» ga je opomnila.

«Tega zatrjevanja sem jaz že popolnoma sit,» je odvrnil z znamenjem nevolje v svojem glasu.

Ona se je nasmehnila.

«Morda pa rebujete obeda? Ako greste z menoj v obednico, bova tam končala svoj pogovor,» ga je povabila.

«Z veliko radostjo...»

Miza Katarine Beverley je stala v mirnem kotičku velike sobane, h kateri je sedla tako, da je bila s hrbtom obrnena proti oknu. Navzlic temu je človek lahko opazil veliko izpremembo na njej. V očeh ji je plaval plah izraz vznemirjenja in skrbi, lici sta ji bili brezbarvni, roki pa skoro prosojni. Tako velika izpremememba v tako kratkem času je bila skoro neverjetna. Crawshay je ni mogel prezreti.

«Boli me, ko vidim da izgledate tako slabo,» je rekel sočutno. «Bojim se, da so bili dogodki na morju prehudi za vas.»

«Strašno sem vznemirjena,» je priznala. «Razočarana sem tudi z ozirom na gospoda Jocelyna Thewa. Neprijetno je, če človek občuti, da je bil tako brezobzirno izrabljen.»

«Tedaj resnično niste o vsej stvari vedeli ničesar, dokler niso bile tiste stvari odkrite v vaši kabini?»

«Na to vprašanje ne bom odgovorila.»

«Toda vsa v zadevi glavnega dela spletke — v zadevi obvez?»

«Dr. Gant mi ni nikoli pustil dotakniti se jih. To je bilo prvo, kar nisem mogla razumeti, kar mi je vzbudilo čudno radovednost.»

«Ves načrt je bil izredno spretno zasnovan,» je zatrdil Crawshay. «Toda, če mi dopustite, gospodična Beverley, največja skrivnost v celi stvari je ta, kako ste mogli biti vi, tako visoko čislana oseba v New Yorku, prepovorjeni in pridobljeni za to, da ste zapustili svoje delo, svoje družabne posle in svoj dom in odšli spremljat kot navadna bolniška strežnica neznanega bolnika neznatnih sredstev, ki kakor vemo zdaj, ni bil nič drugega kot orodje Jocelyna Thewa.»

«Tudi tega vam ne morem pojasniti.»

«Gospodična Beverley,» je rekel, v vašem lastnem interesu vas ne morem pustiti tako. Lahko me smatrate za nekakega inkvizitorja, a verujte mi, da čutim do vas le prijateljstvo. Ne opažam, da bi mogli kaj izgubiti, če ste odkriti napram meni. Želim vam pomagati. Želim odpraviti tisto skrb, ki vas mori. Zaupajte mi!»

«Vi zahtevate nekaj zelo težavnega,» je vzdihnila.

«Težavnega, a vendar ne nemogočega,» je vztrajal. «Povsem razumem, da vas je spoznanje, da ste pomagali spraviti v Anglijo izdajalske listine, pretreslo do dna duše, a vendar dovolite mi, da se izrazim tako, to vendar še ni zadosten vzrok vašega sedanjega živčnega stanja.»

Pokojnik je bil mož mirnega značaja, a vedno zaveden narodnjak, ki je užival splošen ugled. Naj počiva v miru! Družini naše sožalje.

— **Prireditev.** Dramatično društvo pripredi v soboto in nedeljo dne 19. in 20. t. m. v rudniškem gledališču burko v treh dejanjih: «Nebesa na zemlji», spisal J. Horst, prevedel in priredil H. Nučič. Začetek obakrat ob 20.30.

Burka je polna dejanj prežetih z velikim humorjem, tako da je nevarnost, da se gledalci ne bodo samo smejali, ampak tudi okali od smeha, to se pravi, da bodo od smeha drčale solze po licih. Da ne bo zeblo, je gotovo, saj sta v gledališču dve peči na razpolago. Pa tudi med odmori se gledalci ne bodo dolgočasili, za to poskrbi orkester «Lira».

Še nekaj iz koledarja

«Solnce izide 1. januarja ob 7. uri in 39 minut in zaide ob 16. uri in 28 minut». «Dan je v januarju dolg od 8 ur 10 minut do 9 ur. 16 minut» in slične stavke čitaš v slehernem koledarju. Ko pa se hočeš o resničnosti teh podatkov prepričati, vidiš, da je solnčni vzhod bolj zgoden ali bolj pozen, da dan traja več ali manj, nego li pravi koledar. Očitno se Solnce noče pokoriti koledarju. Da, Solnce je še bolj nagajivo. Ne briga se niti za nauke, ki si jih dobil v šoli o njegovem gibanju. Učitelj Te je učil, da stoji Solnce najvišje na nebu, ko je poldan. Prepričaš se pa o tem, kdaj je doseglo najvišjo točko, ako opaziš seno, ki jo vrže n. pr. navpični svinčnik na vodoravno ploskev, na prostem in ne v sobi. Ko je senca najkrajša, je Solnce na najvišji točki, tedaj gre skozi naš poldnevnik. Toda naša ura, ki gre sicer točno in ki smo jo natančno uravnali po svetlobnem znamenju, ki ga daje svetilnik v Trstu, nikakor ne kaže poldne v skladu s Solncem. Naša ura je ali prehitra ali prepočasna in sicer celo za dobro četrt ure.

Odkod pa to nesoglasje? Komu naj pripisujemo nepravilnost, Solncu ali uri? Krivda je na strani Solnca, ali bolje na strani Zemlje.

Zemlja se vrti okoli svoje osi ali navidezno nebesni svod okoli Zemlje in sicer je doba enkratnega zavrtenja vedno enaka. Čas, ki ga potrebuje kaka zvezda stalnica, da preleti pot od našega poldnevnika nazaj do istega, imenujemo **zvezdni dan**. Tudi Solnce se vrti kakor ostale zvezde-stalnice, navidezno okoli zemlje. Toda doba za njegovo enkratno pot okoli Zemlje, je kakor smo v zadnjem članku spoznali, daljša od zvezdnega dne. Solnčni dan je približno za 4 minute daljši od zvezdnega dne. Ker izvira od Solnca vse življenje na Zemlji in ureuje Solnce vse naše delovanje in nehanje, je naravno, da se je človek pri izberi časovne enote odločil za solnčni dan.

Prvotno se je izkazala tako izbrana enota kot zelo primerno, ko pa so začeli uporabljati natančnejša merila za čas, predvsem ure z nihalom, so opazili, da solnčni dan ni vedno enako dolg. To izvira pred vsem iz dejstva, da ne kroži Zemlja okoli Solnca na krožnici, temveč na eleptičnem tiru, v čigar enem gorišču se nahaja Solnce. Ko je Zemlja Solncu najbližja, (v decembru), je njena hitrost največja, temu primerno se giblje tudi Solnce v tem času hitreje na nebu. Solnčni dan bo tedaj daljši. Koncem junija, ko je Zemlja najbolj oddaljena od Solnca, bo dan najkrajši. Razlika med najkrajšim in najdaljšim solnčnim dnem znaša radi tega do 16 sekund. Večja pa je razlika radi naklon enosti Solnčnega tira, ekliptika, napram nebesnemu površniku. Solnce se ne giblje namreč vzporedno z drugimi zvezdami na nebu, temveč je v poletnem času bližje severnemu, v zimskem času bližje južnemu tečaju.

Radi tega nastane razlika v dolžini solnčnega dne do 40 sekund. Celotna razlika med najkrajšim in najdaljšim dnem znaša potemtakem lahko več nego eno celo minuto.

Ako bi hoteli uravnati svoje ure po Solnčnem gibanju, bi morali dan za dnem spreminjati njihovo hitrost, kar bi bilo skrajno nepraktično, če že ne sploh nemogoče. Pravi solnčni čas bi nam kazale samo takozvane solnčne ure.

Za praktično merjenje časa se ne ravnamo po pravem Solncu, temveč po «povprečnem» solncu, ki si ga samo mislimo in ki obhodi z enakomerno hitrostjo ekliptiko. Štirikrat v letu gresta pravo solnce in povprečno solnce istočasno skozi poldnevnik, namreč 15. aprila, 14 junija, 1. novembra in 25. decembra. Druščače je pravo solnce ali bolj zgodno ali bolj pozno. 12. februarja gre npr. pravo Solnce kar celih 14 minut pozneje skozi poldnevnik kakor povprečno solnce. Solnce doseže torej šele skoro četrt ure, čez poldne svojo najvišjo lego na nebu, v novembru pa dobro četrt ure pred poldnem. Radi tega se nam dozdevajo v novembru popoldnevi tako kratki, v februarju pa se nekar noče dan iti. Razliki med solnčnim in povprečnim časom imamo pripisovati vsaj deloma razliko v dolžini med dopoldnevom in popoldnevom, ki bi sicer po pravem Solnčnem gibanju morala biti enaka.

«Deloma» sem rekel, kajti kar sem ravnokar omenil, velja le tedaj, ako bi se ravnali po «krajevnem» času, to se pravi, ako bi naše ure tako uravnali, da kažejo v omenjenih štirih dneh poldne, ko stoji Solnce najvišje. Taka ureditev bi pa bila kaj malo praktična. Ure v krajih na istem poldnevniku bi kazale enak čas, ure na različnih poldnevnikih ali kakor tudi pravimo, ure v krajih z različno zemljepisno širino bi kazale različen čas. Ako bi šli n. pr. mi iz Trsta v Ljubljano, bi naša ura bila po ljubljanskem času prepozna, za nas pa bi bile ljubljanske ure prezgodnje. Dokler ostane človek na istem kraju, ne igra ta razlika nobene uloge. Velike zmešnjave pa lahko nastanejo pri prometu iz enega kraja v drugega.

Radi tega so se pred štirideseti leti sestali zastopniki raznih držav, da uredijo časovno stanje. Najboljše bi bilo, da bi kazale vse ure na Zemlji enak čas. Toda težko bi se človek, ki je po naravi konservativen, privadil temu, da je pravo poldne, ko kaže njegova ura šesto ali morda celo dvajseteterti. Radi tega so se odločili za pasovni čas. Razdelili so vso zemljo v 24 enake časovne pasove. Prvi obsega krajе, ki leže do 7½ stopinj zapadno in vzhodno od greenwichkega poldnevnika. Krajі, ki leže do 7½ stopinj ali manj zapadno in vzhodno od poldnevnika 15° vzhodne dolžine, tvorijo drugi pas. Prvega imenujejo zapadnoevrop pas, drugega srednjeevropski pas. Razlika v času v prvem in drugem pasu znaša 1 uro 15 stopinj bolj proti vzhodu je tretji pas (vzhodnoevropski pas) in tako dalje v presledkih 15 stopinj.

Srednjeevropski čas imajo sledeče evropske države: (seveda se ne morejo držati strogo omenjenih poldnevnikov, temveč so vpeljale enak čas za vso državo): Avstrija, Češko-Slovaška, Danska, Italija, Jugoslavija, Luksemburg, Madžarska, Nemčija, Norveška, Švica, Švedska.

Vzhodnoevropski čas imajo: Bolgarija, Grška (v zadnjem času!), Poljska, Rumunija, Evr. Rusija (v zadnjem času!), in Turčija.

Zapadnoevropski čas imajo: Velika Britanija, Irska (v zadnjih letih), Belgija, Francija (šele od 1. 1911. dalje), Portugalska in Španija.

Nizozemska ima svoj čas po Amsterdamskem poldnevniku. Takisto so do pred kratkim štele čas Grčija po Atenskem, Irska po Dublinskem in Rusija po Pulkovskem poldnevniku.

Po taki ureditvi kažejo vse ure v istem pasu istočasno tudi isti čas. Čas, ki ga navajajo koledarji za razne nebesne pojave, je srednjeevropski in velja strogo potemtakem le za zemljepisno dolžino 15 stopinj. Ako piše torej koledar, da vzide solnce ob 6. uri 35 minut, vzide ob tem času samo v krajih na omenjenem poldnevniku. Za Trst pa n. pr., katerega zemljepisna dolžina je 13 stopinj in 46 minut, vzide Solnce 4 minute 56 sekund pozneje. Za kraje v vzhodnem delu Jugoslavije pa pol ure prej, za zapadno Italijo, n. pr. Turin, pol ure pozneje.

Vsled tega se razlika med pravim solnčnim in povprečnim časom še poveča, v Trstu in na vsem Primorskem razmeroma malo. V Turinu je vsled tega v novembru popoldan kar poldrugo uro krajši od poldneva, v februarju pa obratno dopoldan za ravno toliko krajši od popoldneva.

V koledarjih navedeni čas pa velja ne samo za določeno dolžino, temveč tudi za določeno širino, in sicer za širino 45°. Precej dobro ugodi obema zahtevama mesto Senj v Hrvatskem Primorju. Trst s širino 45 stopinj 38 minut in 35 sekund jo odreže tudi razmeroma dobro. Sploh znaša od širine zavisna diferenca za vse Primorsko k večjemu do 7 minut v več ali manj.

Seveda velja ta razlika v času le za one udesne pojave, ki se ne odigravajo istočasno za vse kraje na Zemlji, n. pr. za Solnčni vzhod. Za pojave pa, ki so za vse kraje istočasno, kakor n. pr. za Lunin mrk, je naravno isti čas za vse kraje veljaven. L. Č.

Gospodarstvo.

Umetna gnojila in njih uporaba

(Konec)

Iz tega, kar smo do sedaj povedali, smo spoznali glavne vrste umetnih gnojil. Poznane so nam istotako tudi njihove bistvene lastnosti. Radi tega nam bo sedaj mnogo lažje razumeti njihovo uporabo.

Pripomniti moram takoj, da je treba za pravilno uporabo umetnih gnojil upoštevati razen že poznanih njihovih lastnosti tudi še druge zelo važne činitelje. Žal, da se v take podrobnosti, sicer važne, ne morem tukaj spuščati in mi ne preostaja drugo nego čitatelju priporočati tozadevno strokovne liste, kakor na pr. pri nas «Gospodarski vestnik».

Pri rabi umetnih gnojil moramo na vsak način vzeti v obzir njihovo raztopljivost. Vzeti je treba poleg tega v obzir zemljo, na kateri hočemo trositi umetna gnojila. Tudi rastlina sama, kateri hočemo gnojiti, je precej merodajna tako z ozirom na kakovost kakor na količino potrebnega gnojila. Krompirju na primer čilski soliter kot dušikasto gnojilo večkrat škoduje, dočim mu posebno prija amonijev sulfat. Pri pesi — tako sladkorni kakor pri krmski — je pa ravno narobe. Tej rastlini — pesi — prija zelo čilski soliter.

Veliko važnost polagajo umni poljedelci v poslednji dobi tudi na kemično reakcijo umetnih gnojil v zemlji. Ločimo v tem pogledu kisla gnojila od lugastih, katera so zelo primerna na kislih, močvirnatih zemljah. Mučno lugasta gnojila so na primer kalcijev ali apneni cijanimid ter Tomaževa žlindra. In gotovo ravno tej lugasti reakciji teh gnojil se je zahvaliti, da dajejo taka gnojila krasne uspehe na kislih, močvirnatih zemljah, kjer primanjkuje apna. Važen činitelj za pravilno uporabo umetnih gnojil je tudi namen, za katerega gojimo rastlino. Primer: mlade trte potrebujejo v prvih letih raščo, starejše potrebujejo več snovi za plod odnosno grozdje; koruza za seme in pitnik ali koruza za zeleno krmo ima v rašči precejšnjo razliko in tako še mnogo drugih gospodarskih rastlin.

Glede množine umetnih gnojil, ki jih moramo trositi na gotovo površino zemlje — navadno računamo na 1 ha — sem mnenja, da je najboljše napraviti prej poskuse. Idealno je dodajati zemlji, ka kera je dosegla višek svoje rodovitnosti, vsako leto vsaj toliko hranilnih snovi za rastline, kolikor jih je bilo s pridelkom vsakega leta iz zemlje odpeljano ali odneseno. Ker je pa zelo skoroda nemogoče določiti one številke, vzamemo navadno srednjo pot. Sicer pa tudi ta pot ima mnogo ovinkov, katere lahko spozna le strokovnjak. Na vsak način bo pa dobro pogodil tudi nestrokovnjak in le redkokdaj bo zgrešil, če bo trosil svojim obdelanim njivam in travnikom letno na 1 ha: okoli 1) *40 kg dušika, to je 250 kg solitra ali amonijevega sulfata;* 2) *60 kg fosforjeve kisline, to je 400 kg 15% superfosfata;* 3) *60 kg kalija, to je 150 kg 40% kalijeve soli.*

Samoobsebi je umevno, da metuljčnicam, kadar že dobro rastejo, ne bomo gnojili z dušikom. Istotako ne bomo trosili dušika in kalija v slučaju, da smo gnojili polje isto leto že z dobrim domačim ali hlevnim gnojem z okoli 100 kvintalov na 1 ha. V takem slučaju je dovolj, če pridamo zemlji okoli 30 kg fosforjeve kisline v podobi 200 kg 15% superfosfata.

Glede dobe trošenja umetnih gnojil je na kratko omeniti, da trosimo vsa gnojila z malo izjemo vsaj 14 dni pred setvijo. Izjemo tvorita soliter, katerega trosimo navadno na list ali zeleno, in pa kalcijev cijanamid, katerega je trositi najkasneje 1 mesec pred setvijo, ker drugače škoduje kaljivosti semena. Pri mešanju gnojil moramo biti tudi kar najopreznejši in je priporočljivo, da se tozadevno obrne poljedelec na strokovnjaka, oziroma strokovne spise.

Kako visoko cenijo v drugih državah umetna gnojila, o tem nas gotovo prepriča najboljše statistika o njih uporabi. Samo fosforjevih gnojil je bilo uporabljenih zadnja leta pred vojno letno okoli 140 milijonov kvintalov, od katerih je pripadlo na Italijo približno 11 milijonov kvintalov, kar pri današnji uporabi predstavlja skoro pol milijarde lir kapitala. Še jasnejša bo slika o vrednosti fosforjeve kisline, če omenimo, da je bilo raztroseno leta 1922. razmeroma na vsak hektar zemlje v Nemčiji 17 in pol kg fosforjeve kisline (= 100 kg 17.½% superfosfata), v Belgiji 25 kg, v Nizozemski pa celo 90 kg (= 600 kg 15% fosfornih gnojil).

Kako daleč je še naš poljedelec, da bi dosegel recimo vsaj 20 kg fosforjeve kisline na 1 ha!

TRŽAŠKA KMETIJSKA DRUŽBA V TRSTU

ulica Tore bianca 19, Telefon 44-39

ima v zalogi:

Posnemalnike: znane tvrdke «Mayfarth».

Slamoreznice: od 8 in 10 col, znamke «Mayfahrt».

Orala št. 6, osipalnike, orala za vinograde ter plužne glave št. 8.

Ročno orodje: šape vseh vrst, sekire, motike, grablje, vile, trtne škarje, cepilne nože itd.

Amerikansko lepivo za sadno drevje **«Tree Stichy»**.

Orehove in sezamove tropine zmlete in v kosih.

Med, naravni cvetlični med po Lir 10.— kg, za večja naročila popust.

Semena detelj in trav ter vsa vrtna in poljska semena.

Umetna gnojila: 15-17% superfosfat, višjeodstotno kalijevo sol, amonijev sulfat in Tomaževo žlindro.

Naše slamoreznice znamke «Mayfarth» imajo v zalogi:

v Sežani: v trgovini Goljevšček,

v Trnovem: Mlekarska zadruga, katera ima tudi večjo izbero plugov znane tvrdke «Červinka in Čibak».

Tržaška kmetijska zadruga v Trstu.

Iz urada Tržaške kmetijske družbe v Trstu.

Člane Tržaške kmetijske družbe vabimo ponovno, da predznamujejo svojo potrebo na modri galici, žveplu, umetnem gnojilu itd. Cene modri galici, kakor tudi žveplu se vedno bolj dvigajo, zato skrbite, da si zajamčite to potrebščino pravočasno.

Stanje obveznic vojne škode v Jugoslaviji.

Uprava za vojno škodo je po najnovejših virih dala natisniti 4,600.000 obveznic vojne škode v nominalni vrednosti 4600 milijonov dinarjev. Do sedaj se nahaja v prometu 4 199 000 obveznic v nominalni vrednosti 4199 milijonov dinarjev. Izdaja obveznic vojne škode še ni zaključena.

To in ono

Iz življenja prestolonaslednika Franca Ferdinanda d'Este

Čehoslovaška javnost se je pred svetovno vojno in tudi kasneje jako zanimala za «prestolonaslednika» Franca Ferdinanda, ki je imel svoje trajno bivališče v Konopišču na Češkem. V poslednjem času je nastalo več polemik glede njegove osebnosti. Eni so zatrjevali, da je bil Franc Ferdinand zelo iskren prijatelj Čehov, da je obvladal češki jezik in da si je ravno raditega izbral Konopište za svoje bivanje, medtem ko so drugi naziranja, da je bilo malo ljudi tako sovražno razpoloženih napram češkemu narodu in češki politiki kakor bivši «prestolonaslednik».

K temu sporu objavlja neki pisatelj v praški «Tribuni» zanimive podatke, ki jih je prejel iz neposredne bližine konopiščkega gospodarja. Za časa bosansko-hercegovske aneksije se je povrnil Franc Ferdinand v Konopište s sestanka v Berlinu. Listi so pisali, da je bivši «prestolonaslednik» jako želel, da se izzove vojna, toda njegovo mišljenje ni bilo takrat v Berlinu odobreno. Vrnil se je izredno ozlovoljen iz Berlina. Takoj po svojem prihodu v Konopište je odšel na vrt, kjer so številni vrtnarji kopali okoli cvetlic. V svoji divjaški naravi je Ferdinand v prisotnosti delavcev pričel streljati na tulipane, dokler ni popolnoma uničil vseh cvetlic.

Nato je odšel na Dunaj in dolgo časa se ni pokazal v Konopišče.

Nemški cesar Viljem je obiskal Ferdinanda dvakrat v dvorcu Konopište. Obakrat sta se tako opila, da sploh se nista zavedala, kaj sta počela. Bivši «prestolonaslednik» je ob tej priliki zaukazal služinčadi, da polovi vse peteline na dvorišču ter jih prinese v veliko dvorano. Ferdinand in Viljem sta se slekla do golega in sta pričela s sabljo sekati po petelinih. Ta zabava je trajala kasno v noč. Vsi sluge so morali čuvati do jutra, da so lahko osnažili krvavo dvorano.

Nič manj zanimivo je tudi dejstvo, da so bili njegovi odnošaji napram soprogi zelo neiskreni. Raditega se je pojavila v njej ljubosumnost. Soproga je zasledovala Ferdinanda na vseh njegovih tajnih poteh in sestankih. Kasneje so se ti odnošaji znatno «pomirili», ker je kneginja vpostavila tesne zveze s tajnikom Franca Ferdinanda. Odnošaji med kneginjo in tajnikom so postali javna tajnost in sam nadvojvoda Franc Ferdinand je bil s tem zadovoljen, kajti na ta način je prenehala ljubosumna bitka med obema zakoncema.

Ubil svojo hčer, misleč da je tat

V Jersey City v Zedinjenih državah je zagrešil neki Anton Carbone po čudnem naključju umor nad svojim lastnim otrokom. Ko so v hiši že vsi spali, je zbudil Carbone-ja nekak čuden ropot. Skočil je takoj iz postelje, se oborožil z revolverjem ter šel gledat, kaj je. Bil je prepričan, da so vdrli tatovi v stanovanje. Preiskal je vse prostore, toda tatov ni bilo nikjer. Nato se je odpravil zopet v posteljo. Toda ni bil še niti legel, ko se nenadoma odprejo vrata njegove spalnice. Carbone pograbi takoj revolver ter ustreli proti vratom. Strel je zadel in na pragu vrat se je zgrudil na tla — ne tat, temveč njegov lastni otrok, devetletna hčerka. Lahko si je predstavljati grozo, ki je obšla nesrečnega očeta, ko je uvidel, kaj je storil.

Do tega pretresljivega naključja je prišlo radi tega, ker je bila Carbonejeva hčerka podvržena snohoji ali sonambulizmu. Tisto noč se je vzdignila v snu iz postelje ter tavala, ne da bi se zavedala, po stanovanju. Ropot, ki ga je delala s svojimi koraki, je vzbudil v Carboneju sum, da so tatje. Ko je v omamici stopila v njegovo sobo, jo je lastni oče v tej veri ustrelil.

Nesrečni oče je bil aretiran.

DAROVI

— Za božičnico «Spol. slov. žen. društva» v Gorici se je nabralo v Sv. Luciji na nabiralno polo gčne Anice Vugove L 74, in sicer so darovali: Matilda Vuga L 5, Julija Fratnik 5, Volarič 5, Presl 3, Justina Mervič 5, Fortunat Tomaž 1, A. Marega 4, N. N. 4, N. N. 2, Brkič 5, Dori 5, N. N. 3, Devetak 5, Ščuka 5, Kovačič 5, Mat. Bevk 5, Mar. Bizjak 2. — V Kanalu na nab. polo gče Anice Bavdaž L 105: Lovišček Fr. 5, N. N., Deskle 5, I. K. Bavdaž 10, Bajt Ant. 2, Berlot Fr. 2, Paula 5, Dr. Vančič Ivo 3, Ravnik Tone 10, Izidor Ivančič 5, Danica Gorup 5, Karolina Kovačič 3, Angeli Slavica 5, Križnič Vladimir 4, Vuga Jožef 5, Kuštrin 3, Jericijo 5, Boltar 3, J. Blažič 5, Dr. Pannoniese 5, Marič 5, Luznik 5.

V Renčah L 91.50: Iv. Stepančič 10, Ema Culot 5, Marcela Pahor 2, Ang. Volk, Gradišče, 5, Mar. Veliščak 5, Podgoščak Luiza 5, preč. Pipan Val. 5, Bevčar Ant. 5, Gosp. društvo, Renče, 5 parov otrošk. nogavic, Jož. Pahor 3.50, Felicita Vižintin 7, Lavo Bbuder 5, Roz. Mozetič 5, Delpin Genovefa 1, Arčon Oskar 2, Fr. Mozetič 5, Ivan Stepančič 3, Marta Mozetič 4, Kulot Jože, Gradišče, 5, Nežica Vižintin 4, Čendem Angela 5.

V Gorici ga. Tereza Mercina L 4, Karla Polk 15. — Najlepša hvala vsem darovalcem!

— Pri zbranem omizju sorodnikov, prijateljev in znancev pok. Ivana Sklemba se je nabralo L 55 za Šolsko društvo. Pokojniku blag spomin, darovalcem srčna hvala!

V Bazovici se je nabralo v Grgičevi gostilni L 7; da bo svota zaokrožena, dodal g. Grgič še L 3; skupaj L 10 za Šol. društvo.

Potom gčne Fany Premrou iz Ubeljskega so darovali tamošnji rodoljubi L 53.70 za božičnico ženske podružnice Šol. društva. Darovali so kakor sledi: Jančar L 9.10; po L 5: Jercog Ludvik in Lundič; po L 2: Premrou Karlo, Franc Slivar, Janez Puermo, Marija Novak, Sedej Anton, Simčič Ivan, Bole Ivana, Simčič Anton, Premrou Ivan; Celedin M. L 3.50; Premrou Slava L 2.50; po 1 liro: Fabčič Hinko, Novak Fr., Klun Mat., Poščaj Ant., Ivan Premrou, Al. Fon, Ivana Poščaj, Ard. Rebec, Ant. Posega, Natlačen Ivan, Marieta Bajc, Natlačen Franc, Premrou Ciril, Čevna Matija, Jakob Čantelj, Brezec Antonija, Katarina Puc, Novak Franc, Marija Ipavec, Mlač T., Poščaj Martin, Premrou Marija, Tone Unkac, Premrou Janez, Novak Fani, Posega Franja, Mimi Premrl, Simčič Marija, Oražem Andrej, Premrl Ant.; po 0.50 L: Širca Marija, Nežika Vidmar, Posega Franc, Neža Fun, Mahorčič Jernej, Tomažič Marija 0.40, Poščaj Angela 0.70.

Vsem darovalcem kakor gčni nabiralki iskrena hvala!

Za Dijaško kuhinjo: Le Ke Ko Ko Ko Ko L 30.

Spominjajte se ob vseh prilikah z darovi Dijaške kuhinje v Gorici

Zaloga domačih vin.

Vipavsko, Istrski refošk in kraški teran. Na debelo in za družine **Viale XX settem. bre 94** (prej Acquedotto) na drobno in za družine **Via Giuliani 32**. - Telef. 2-41

Priporoča se lastnik

(47) **FR. ŠTRANCAR.**

Borzna poročila.

DEVIZE:

Trst, 16. dec. Amsterdam od 999.— do 1005.— Belgija od 111.50 do 113.—; Pariz 9.50 do 91.— London od 120.20 do 120.30; New York od 24.70 do 24.80; Španija od 348.— do 35.—; Švica od 477. do 480.—; Atene od 30.— do 31.—; Berlin od 5?6. do 595.; Bukarešt od 11.25 do 11.75 Praga od 74.25 do 75.5; Ogrska od 0.0341 do 0.0?0; Dunaj od —.345 do —.3 6; Zagreb od 43.90 do 44.2.

Benečijske obveznice 68.20.

VALUTE:

Trst; 16 decembra. Avstrijske krone od 0.0341 do 0.034; dinarji od 43. 5 do 44.—; dolarji od 24.65 do 24.80; novci po 20 frankov od 94.— do 97.—; funt šterling od 1.0?— do 1.0.25.

Predno nakupite

Pohištvo

oglejte si za vsak slučaj in vašem interesu

VELIKA SKLADIŠČA

M. STEINER

Trst — Via Geppa 17-15

JAKOB BEVC

urarna in zlatarna

Trst, Campo S. Giacomo 5

Zlato kupuje v vsaki množini po najvišjih cenah. Krone plačuje višje kot vsi drugi. Zaloga raznovrstnih ur in zlatnine. (76)

Najvišje cene plačujem za

KOŽE

kun, zlatic, lisic,

dihurjev, vider, jazbecev, mačk veveric, krtov, divjih in domačih zajcev.

D. WINDSPACH

Trst, Via Cesare Battisti št. 10 II. nadstr., vrata 13 (5)

Sprejemajo se pošiljatve po pošti

Slovenci!

Nakupite si obleko pri tvrdki 807

„Old England"

Trst, Corso V. E. 26

vis-a-vis

Zastavljalnice

Bogata izbera blaga izgotovljenih oblek, paletots, dežnih plaščev, usnjatih jop, vse lastnega izdelka

Govori se slovensko, nemško in rusko.

Priporočljive tvrdke

„Adria čevlji"

trgovina

GORICA — Corso Verdi 31

Posebnost: Velika zaloga raznih čevljev za sport

Narodna tiskarna združena s knjigoveznico

GORICA — Via C. Favetti 9

Narodna knjigarna združena s papirnico

GORICA — Via G. Carducci 7

BREŠČAK ANTON

Zaloga in tovarna pohištva

GORICA — Via G. Carducci 14

Brata ČEJ

slikarja

GORICA — Via Ascoli 5

KRUŠIČ in SIN

krojaška mojstra

GORICA Corso Emanuele III. 37

ŠULIGOJ JAKOB

urar in zlatar

GORICA — Via Carducci 19

ANTON KOREN nasl.

Zaloga stekla, porcelana in kuhinjske posode

GORICA — Via G. Carducci 4

KERŠEVAN JOSIP

Dvokolesa, šivalni stroji, puške

GORICA — Piazza Cavour 9

ČUK ELIJA

šivalni stroji in dvokolesa

GORICA — Piazza Cavour št. 9

DRAŠČIK KARL

pekarna in slaščičarna

GORICA — Via Carducci 21

JAKOB BRATUŽ

pekarna in slaščičarna

GORICA — ul. Mamelli 6. (Šolska ul.)

MAVRIČ ANDREJ

manufakturna trgovina

GORICA — Via Carducci 3

Martin Poznajelšek

krojačnica z izbiro vzorcev

TRST — Via Giosue Carducci 36.

Manufakturna trgovina

Pri Slavcu

TRST — Via Guardia 26

Ceregato & Trebse

Fotografični atelje in papirnica

TRST - SV. JAKOB

Via del Rivo 42 — Campo S. Giacomo

Marija Colobig

Izdelki za gospé in otroke s prodajo drobnarije

TRST — Campo S. Giacomo 5

MOLAR JOSIP

Gostilna

GORICA — Via Monache 11.

KAREL SOSIČ

gostilna «Al buon Arrivo»

TRST — Via Ghega 9

v bližini centralnega kolodvora.

Gostilna PRINČIČ

prenočišča

GORICA — Via N. Sauro 18.